

Technická univerzita v Liberci
Ekonomická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Technická univerzita v Liberci
Ekonomická fakulta

Studijní program: **N 6208 – Ekonomika a management**
Studijní obor: **Podniková ekonomika**

Lobbing, korupce a jejich vliv ve společnosti a podnikatelské sféře

**Lobbing, Corruption and Their Influence on Society and in The
Corporate Sector**

DP – PE – KEK 2012 – 87

Bc. Michaela Zajícová

Vedoucí práce: doc. Ing. Labouťková Šárka, Ph.D., katedra ekonomie

Konzultant: Ing. Zajícová Martina, ŠKODA AUTO a.s.

Počet stran: 76

Počet příloh: 3

Datum odevzdání: 4. května 2012

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci dne 4. května 2012

Bc. Michaela Zajícová

Anotace

Diplomová práce na téma Lobbying, korupce a jejich vliv ve společnosti a v podnikatelské sféře má za úkol přiblížit problematiku lobbyingu a korupce a jejich vnímání společností v České republice se zaměřením na rozdíly mezi danými problematikami. Nejdříve se práce věnuje teoretické stránce lobbyingu. Po té následuje přehled vnímání lobbyingu českými politiky. Další část je věnována snaze o regulaci lobbyingu v České republice. Teoretická část práce patří z velké části korupci, která přechází do praktické části týkající se boje proti korupci v podniku. Závěrem se práce věnuje konkrétním vybraným lobbistickým a korupčním kauzám.

Klíčová slova

korupce, lobbying, lobbista, regulace

Annotation

The diploma thesis, that is written on the theme Lobbying, corruption and their influence on the society and corporate sector, aims to approach the issue of lobbying and corruption and its perception the Czech Republic with focus on the differences among the given problems. First of all, the thesis deals with the lobbying theory, there is an overview of lobbying perception of Czech politicians afterwards. The next part describes an effort to lobbying regulation in Czech Republic. The theoretical part contains the description of corruption and it continuous with a practical part. This mentioned section deals with fight against corruption in the company. There are described specific lobby and corruption causes.

Key Words

corruption, lobbying, lobbyist, regulation

Obsah

Seznam zkratek.....	9
Seznam tabulek.....	10
Seznam obrázků.....	11
Úvod	12
1. Lobbying.....	14
1.1 Definice lobbingu	14
1.2 Pojem lobbying	16
1.3 Definice lobbisty	19
1.4 Potřebné zdroje pro lobbování	21
1.5 Funkce lobbingu	22
1.6 Užité strategie a techniky.....	22
1.7 Regulace lobbingu	29
1.8 Druhy regulace lobbingu	33
1.9 Jak vnímají lobbying politici a představitelé veřejné správy.....	34
2. Korupce	38
2.1 Definice korupce	38
2.2 Faktory ovlivňující vznik korupce	39
2.3 Rozdělení korupce	40
2.4 Negativní dopady korupce	42
2.5 Náklady spojené s korupcí	43
2.6 Měření korupce	47
2.7 Korupce v České republice	51
2.8 Jak se podnik brání proti korupci.....	55
2.9 Kde končí lobbying a kde začíná korupce	60
3. Příklady kauz lobbingu a korupce	64
3.1 Vybrané korupční kauzy	64
3.2 Vybrané lobbistické kauzy.....	66
Seznam příloh	76

Seznam zkratek

ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
EU	Evropská unie
g & l	gay a lesbické
MVČR	Ministerstvo vnitra České republiky
ODS	Občanská demokratická strana
OECD	Organization for Economic Co-operation and Development
o.s.	občanská sdružení
OSN	Organizace spojených národů
SOHO	Sdružení organizací homosexuálních občanů
TI	Transparency International
TUL	Technická univerzita v Liberci
USA	United States of America
VW	Volkswagen

Seznam tabulek

Tabulka 1 Nejlepší praktiky a postupy arénového managementu	24
Tabulka 2 Příklady přímých a nepřímých forem lobbingu v EU	28

Seznam obrázků

Obrázek 1 Mělo by být zveřejňování lobbistických aktivit povinné nebo dobrovolné?	32
Obrázek 2 Hodnocení důležitosti lobbingu	36
Obrázek 3 Index CPI 2011 ve 183 hodnocených zemích.....	49
Obrázek 4 Vývoj Indexu CPI pro ČR.....	50
Obrázek 5 Vývoj počtu zjištěných a objasněných trestných činů korupce v ČR	52
Obrázek 6 Postoj manažerů v ČR k neetickému chování ve formě uplácení.....	54
Obrázek 7 Protikorupční systém	59

Úvod

Pojem lobbying a pojem korupce se staly v posledních letech velmi diskutovanými tématy. Setkáváme se s nimi v médiích či ve veřejných prezentacích různých průzkumů, které se týkají zmiňovaných problematik, ať už ve vzájemných souvislostech nebo jednotlivě. V České republice a ve většině postkomunistických zemích byl v období revoluce, tedy v roce 1989, utvořen názor, že nejlepším řešením pro dosažení např. nedostatkového zboží nebo zaměstnání, je klientelismus a úplatky. Tento názor ovlivnil lobbying v jeho negativním vnímání veřejností. Široká veřejnost je nyní velmi ovlivňována médii, která ji mylně informují o propojenosti nebo shodnosti obou problematik. Hranice mezi lobbyingem a korupcí je tak tenká, že ani samotní lobbisté kolikrát nedokážou tuto hranici rozeznat. Cílem této práce je popsat obě problematiky a tím upřesnit jejich rozdílnost a vyvrátit rovnost lobbyingu a korupce. Úkolem tedy je ukázat lobbying jako legitimní ovlivňování veřejné politiky a prosazování skupinových zájmů s možnými pozitivními dopady.

Ve většině zemí světa je lobbying vnímán jako součást demokratického systému. Zejména pak ve vyspělých západních zemích je možnost prosazování zájmu jednotlivcem nebo skupinou odrazem jejich vyspělosti. Česká republika se od západních zemí liší nejen vnímáním lobbyingu jako prostředku komunikace a prosazování zájmů, ale také v jeho regulaci. Nejedná se pouze o Českou republiku, ale o spoustu dalších států, které nemají právní úpravu lobbyingu, což přispívá k nejasné hranici mezi lobbyingem a korupcí. Z důvodu absence právní úpravy lobbyingu dochází k netransparentním procesům mezi lobbisty a politiky, které se stávají příčinou pro tak snadné spojení lobbyingu a úplatkářství.

V teoretické části práce je podrobně popsána problematika lobbyingu, která zahrnuje mimo jiné definici samotného pojmu lobbying. Další kapitoly se zabývají užívanými metodami, potřebnými zdroji, formami lobbyingu a především s lobbyingem souvisejícími hlavními aktéry lobbistických aktivit - lobbisty. Velká část práce je věnována regulaci lobbyingu a vnímání lobbyingu zástupci veřejné správy. Regulaci lobbyingu je také věnována část

praktická, kde jsou stručně popsány pokusy o zavedení právní formy lobbyingu v České republice.

Aby však mohl být lobbying porovnáván s korupcí, je nutné věnovat určitou část samotnému úplatkářství neboli korupci. Korupci je věnována nemalá část teoretická části práce, která se zabývá její definicí, druhy, náklady a negativními dopady korupce na společnost. V kapitole věnované měření korupce jsou zpracovány informace získané na webových stránkách organizace bojující proti korupci – Transparency International. Organizace poskytuje data, která srovnávají situace v zemích postihnutých korupcí.

V praktické části věnované korupci je podrobně popsána směrnice, vydaná firmou ŠKODA AUTO a.s. Firma touto směrnicí brání konfliktu zájmu a korupci na pracovišti, radí svým zaměstnancům jak se zachovat v situacích směřujících ke korupci. Jsou zde popsány jednotlivé funkce osob, které řeší nastalé korupční situace. V přílohách jsou obsaženy názorné otázky a odpovědi z protikorupčního testu, který firma pravidelně předkládá svým zaměstnancům.

V poslední části práce jsou uvedeny příklady nejznámějších lobbistických i korupčních kauz. Jsou vybrány takové lobbistické kauzy, ve kterých jsou prosazovány zájmy celé společnosti České republiky, nikoli zájmy jednotlivců. Metody použité v lobbistických kauzách se liší od kauz korupčních, ve kterých se v podstatě ani nedá hovořit o metodách. Záměrem této kapitoly je ukázat rozdílné průběhy celých kauz a poukázat na transparentnost či netransparentnost v jednotlivých případech. Korupční kauzy jsou velmi často neprůhledné. Aby kauza mohla být označena za lobbistickou, měla by být založena na transparentnosti daného jednání. Zde je patrný rozdíl mezi korupčními a lobbistickými kauzami.

Je však sporné, zda se může hovořit o lobbyingu, z důvodu, že stále nejsou stanovena pravidla pro lobbying, lobbisty a s nimi spojené lobbistické aktivity. Pak je tedy velice obtížné určit, co je a co není lobbying.

1 Lobbying

Vymezit pojem lobbying lze jen velmi obtížně. Často dochází k nepochopení výrazu nejen ze strany širší veřejnosti a médií, ale také z řad odborné veřejnosti. Lobbying je zaměňován s pojmem korupce (viz dále), je tedy vnímán jako něco nebezpečného a nežádoucího.

Pojem lobby pochází z angličtiny a dá se vyložit jako:

- *vstupní hala,*
- *veřejný prostor poblíž hlavního jednacího sálu zákonodárců,*
- *skupina osob zabývajících se ovlivňováním zákonodárců nebo jiných veřejných činitelů ve specifické záležitosti,*
- *snaha ovlivnit veřejné činitele za účelem vyjádření souhlasu či nesouhlasu s konkrétním opatřením či návrhem,*
- *snaha ovlivnit úředníka tak, aby jednal určitým způsobem.¹*

Lobbying byl až do druhé světové války vnímán jako ovlivňování zákonodárců, což vedlo k neprůhlednosti a nedůvěryhodnosti při rozhodovacích procesech. Z těchto důvodů bylo rozhodování zákonodárců spojováno spíše s korupcí. Vývoj společnosti přispěl k tomu, že bylo nutné stanovit definici lobbyingu a vymezit tak rozdíl mezi lobbyingem a korupcí.²

1.1 Definice lobbyingu

Existuje velké množství různých definic lobbyingu, které se mezi sebou liší a lze velmi těžko určit tu správnou. Jednu z mnoho definic lobbyingu nalezneme v akademickém slovníku cizích slov. Tento slovník definuje lobbying následně: *Skupina, která provozuje lobbismus (systém ovlivňování poslanců ve prospěch určité skupiny); nátlaková skupina*

¹ MÜLLER, K. B.; Š. LABOUTKOVÁ; P. VYMĚTAL. Lobbying v moderních demokraciích, s. 17

² MÜLLER, K. B.; Š. LABOUTKOVÁ; P. VYMĚTAL. Lobbying v moderních demokraciích, s. 18

(původně v parlamentu) prosazující svoje zájmy zákulisním jednáním; zájmová skupina vlivných osob vůbec.“³

Definice uvedená v akademickém slovníku cizích slov je vnímána za velmi nepřesnou. V první části definice jsou za ovlivňované osoby označeni pouze poslanci. V druhé části je lobbying spojován s něčím nemorálním až nelegálním. Tato část definice odpovídá vnímání lobbyingu v České republice, jak veřejností, tak médií. Definice naprosto vynechává upřesnění záměru lobbyingu.

Další z definic je popsán v Encyklopedii Britannica: *„Jakýkoliv pokus jedinců nebo zájmových skupin soukromého charakteru ovlivnit rozhodování vlády; ve svém původním významu zmiňován jako snahy ovlivnit hlasování zákonodárců v kuloárech zákonodárné komory parlamentu. Lobbying je v určité formě nepostradatelnou součástí jakéhokoliv politického systému.“⁴*

Výše zmíněná definice označuje lobbying jako legální součást politického systému ve Velké Británii. Podle definice nejsou považovány za aktéry lobbyingu neziskové organizace, které pracují na principu **veřejné prospěšnosti**.⁵ Jedná se o neziskové organizace na principu veřejné prospěšnosti, které přispívají svojí činností k veřejnému blahu. Tyto organizace se mohou ucházet o podporu z veřejných zdrojů a mohou využít výhod např. daňové úlevy. Případný zisk nesmí být rozdělen mezi zakladatele a zaměstnance, ale musí být použit pro služby veřejně prospěšného charakteru.

Obě výše uvedené definice lobbyingu nejsou zcela přesné. Každá má nedostatek, či určitou nepřesnost. Ideální definice lobbyingu by měla zahrnovat následující body:

- vymezení lobbyingu vůči korupci,
- vymezení lobbyingu vůči reprezentaci prostřednictvím volených zástupců,

³ Institut pro politickou a ekonomickou kulturu. 2008 [online]. <http://www.ipek.cz/projekty/pojemlob/>

⁴ Tamtéž

⁵ Asociace veřejně prospěšných organizací. 2012 [online]. www.avpo.cz

- vymezení lobbyingu jako zdroje informací a odborných expertíz,
- jasné vymezení aktérů lobbyingu, které tuto skupinu nezužuje pouze na tzv. komerční lobbisty či na lobbisty prosazující vlastní zájmy, ale jejíž součástí je také skupina lobbistů, kteří nelobbují pouze ve vlastním zájmu,
- vymezení cílů lobbyingu.⁶

Tyto uvedené body nejlépe vystihuje definice odborníka na problematiku lobbyingu na evropské úrovni Luigiho Graziana, který pojem lobbying vysvětluje následovně: *„Lobbing je specializovaná a odborná reprezentace prostřednictvím široké škály prostředků, které v zásadě vylučují korupční výměnu služeb; ve své povaze velmi odlišná od obecné nesespecializované reprezentace, kterou zajišťují volení zástupci. Jako reprezentant partikulárních zájmů lobbista dodává informace a technicko-odborné expertízy, které mohou být užitečné a někdy rozhodující při definování legislativní a správní regulace.“*⁷

Vyhledáváme-li definice lobbyingu v české literatuře, můžeme se setkat se dvěma formami zápisu – lobbying i lobbying. Obě možnosti zápisu jsou gramaticky správné, ale podle ústavu pro jazyk český se více používá forma lobbying. V češtině se lze také setkat s pravopisně nesprávným tvarem lobing.

1.2 Pojem lobbying

V České republice je lobbying, a od něho odvozené slovo lobbista, stále vnímán jako synonymum „úplatkářství“. Je tedy stále zaměňován s korupcí. Veřejnost vnímá lobbistu jako osobu, která přichází s finančním obnosem za účelem prosazení svého cíle. Lobbista však ve skutečnosti přichází s informací, je tzv. prostředníkem.

⁶ Institut pro politickou a ekonomickou kulturu. 2008 [online]. <http://www.ipek.cz/projekty/pojemlob/>

⁷ GRAZIANO, L. Lobbying and the public interest. s. 43

Lobbing je vnímán jako pojem pro ovlivňování veřejných činitelů, nebo také jako přesvědčování. Lobbing, jako forma přesvědčování, se využívá např. při soutěži různých zájmů, kdy je důležité ovlivnit rozhodnutí zmateného subjektu dané problematiky pomocí informací a silných argumentů. Ideální pro tuto situaci by bylo rovnocenné postavení zájmů, s čím se však nedá počítat.

Lobbing, chápán jako přesvědčování, má velmi blízko k pojmu lobbying jako obhajoba (advocacy). Lobbing spadá pod širokou oblast advokační činnosti. Rozdíl spočívá v tom, že lobbying se soustředí na ovlivnění zákonodárného procesu a advokační činnost na ovlivňování veřejného mínění, které také působí na rozhodování veřejných činitelů. Z tohoto hlediska lobbying zahrnuje advokační činnost, ale v případě advokační činnosti se nemusí vždy jednat o lobbying. Je-li lobbying spojován s advokační činností, může se jednat o obhajobu vlastních zájmů, nebo může jít o profesionální advokační činnost pro klienta.⁸

Lobbování je stále považováno za nelegitimní, či nelegální. Důvodem je především chápání lobbistických aktivit jako snahu lobbistů získat co nejvíce lidí, kteří podpoří jejich zájem. Řada lobbistů však tento způsob považuje za ztrátu peněz, času a energie. Pro lobbisty je výhodnější soustředit svou snahu na ty, kteří jsou téměř přesvědčeni nebo váhají, zda mají daný zájem podpořit. Šíření lobbyingu v negativním slova smyslu je ve velké míře podporováno také médii. Mnoho lobbistů proto nechce pojem lobbying používat a ani nechtějí být za lobbisty označováni.

Dalším způsobem vnímání lobbyingu může být reprezentace zájmů. Takto vnímaný lobbying může být prováděn přímo ve vlastní režii nebo pomocí prostředníků neboli lobbistů. Reprezentace zájmů je vysvětlována následovně: *„zahrnuje lobbying, výměnu informací, vytváření spojenectví a koalic, formální a neformální kontakty, plánované a neplánované vztahy: jinými slovy, všechny formy interakcí, které jsou vytvářeny pro obhajobu myšlenek,*

⁸ MÜLLER, K. B.; Š. LABOUTKOVÁ; P. VYMĚTAL. Lobbying v moderních demokraciích, s. 18

presvědčování těch, kdo rozhodují, přijmout daný postoj nebo stanovisko a konečně také ovlivnit politiku“.⁹

Od 60. let 20. století, díky Lesteru W. Milbrathovi (1960,1963), je lobbying vnímán jako komunikace. Ti co rozhodují, nemají většinou dost informací a nejsou odborníky v dané problematice, ve které mají rozhodovat. Z toho důvodu se musí spoléhat na informace získané z okolí. Jednou z možností jak požadované informace získat, jsou informace od lobbistů. Podle Milbratha je komunikace: „*způsobem ovlivňování nebo změny vnímání; lobbying je tedy procesem, a to převážně komunikačním procesem*“.¹⁰ Milbrath se domnívá, že komunikace může mít tři podoby a dochází k ní pomocí:

- předkládání přesných faktů,
- předkládání jednostranných argumentů, které většinou stojí v opozici vůči stávajícímu řešení, a ti kdo rozhodují, znají přesně zdroj jejich původu,
- vlivu veřejného mínění nebo příspěvků na volební kampaň.¹¹

V případě vnímání lobbyingu jako komunikace by lobbying neměl být chápán jako jednostranný tok informací od lobbistů k lobbovaným, přestože tento směr informací převažuje. Neznamená to však, že neprobíhá oboustranná výměna informací. Příkladem takové výměny informací je komunikace mezi lobbistou a lobbovaným. Zatímco lobbisté prosazují názory a argumenty svých klientů, lobbovaní prezentují rozhodnutí svých úřadů, nebo nadřízených a tím také prezentují své znalosti o daném problému. Informace poskytnuté lobbistou mohou vést k zodpovědnějším rozhodnutím. Lobbying se může stát nástrojem při vyjasňování si pozic, ale také nástrojem při řešení konfliktů. Při otevřené komunikaci může dojít i k předcházení konfliktů v budoucnosti.¹²

⁹ MÜLLER, K. B.; Š. LABOUTKOVÁ; P. VYMĚTAL. Lobbying v moderních demokraciích, s. 19

¹⁰ MÜLLER, K. B.; Š. LABOUTKOVÁ; P. VYMĚTAL. Lobbying v moderních demokraciích, s. 20; převzato z Milbrath 1963, str. 184-185

¹¹ Tamtéž

¹² MÜLLER, K. B.; Š. LABOUTKOVÁ; P. VYMĚTAL. Lobbying v moderních demokraciích, s. 20

Z výše uvedených poznatků plyne vnímání lobbingu také jako nástroje zprostředkování, kde zprostředkovatelem nebo také prostředníkem je lobbista. Jedná se o zprostředkování myšlenek, názorů a zdrojů. Lobbista je definován jako: „osoba najatá zájmovou skupinou pro snazší ovlivňování veřejné politiky žádoucím směrem, která ve prospěch této skupiny vykonává jednu nebo více z následujících možností:

- a) přímo kontaktuje veřejné úředníky,
- b) monitoruje politické a vládní aktivity,
- c) je poradcem v oblasti politické strategie a taktiky,
- d) rozvíjí a připravuje lobbistické snahy dané skupiny“.¹³

1.3 Definice lobbisty

Funkce lobbisty se může rozdělit do čtyř základních rolí. Tyto role předkládá a popisuje Thomas cit. dle Müller, Laboutková, Vymětal. Jedná se o tyto čtyři role:

- „*Role prostředníka*“, který působí jako prostřední článek mezi zainteresovanými skupinami a politickými reprezentanty. Lobbista tohoto typu má široký seznam vlastních kontaktů, který mu napomáhá k plnění role.
- „*Role komunikátora*“, který poskytuje informace, související s danou problematikou, oběma nebo více stranám daného procesu.
- „*Role pouhého přitakávače*“, který poskytuje argumenty pro nebo proti určitému zájmu.
- „*Monitorovací role vládní činnosti*“, která působí jak na obecné úrovni, tak na úrovni určitého charakteru.¹⁴

¹³ MÜLLER, K. B.; Š. LABOUTKOVÁ; P. VYMĚTAL. Lobbing v moderních demokraciích, s. 21

¹⁴ MÜLLER, K. B.; Š. LABOUTKOVÁ; P. VYMĚTAL. Lobbing v moderních demokraciích, s. 39-40

Thomas se také zabývá typologií lobbistů. Podle autora se jednotlivé skupiny lobbistů mohou rozdělit do pěti základních typů, které se nejčastěji vyskytují v USA. Typy lobbistů cit. dle Müller, Laboutková, Vymětal:

- „*Smluvní (kontrahování) lobbisté*“, kteří jsou za svůj výkon placeni. Jsou najímáni různými společnostmi, aby prezentovali jejich zájmy. V USA tvoří jednu čtvrtinu všech lobbistů. Jsou oblíbeni v médiích a to nejen díky jejich vysokým příjmům.
- „*Interní (domácí, vnitropodnikoví, in-house) lobbisté*“, kteří jsou zaměstnání u jedné velké společnosti a lobbují za ní. Lobbisté tohoto typu jsou většinou vnímáni negativně a tak jsou jejich pozice často schovány za pozicemi jako např. výkonný ředitel, prezident, zástupce společnosti a obhájce. Historicky je tento typ nejstarší, a v USA tvoří jednu třetinu až polovinu všech lobbistů.
- „*Pro federativní formy státu, jakými jsou například USA, pak také osoby pověřené stykem a vládou*“, kteří reprezentují místní vlády, vládní agentury a úřady. Jsou představiteli státních univerzit. A jsou voleni nebo jmenováni úředníky místních vlád. Nezřídka sami sebe za lobbisty nepovažují, i když náplň jejich práce může být lobbyingem. V USA představuje tato skupina jednu čtvrtinu až jednu třetinu všech lobbistů.
- „*Občanští, na jeden cíl orientovaní dobrovolní lobbisté*“, kteří lobbují za neziskové, sociálně prospěšné a komunitní organizace. Většinou jsou členy zmiňovaných organizací a mají osobní zájem na dané problematice. Často jim nejsou uhrazeny vydané náklady. Podíl na celkovém počtu lobbistů v USA je v případě tohoto typu jedna desetina lobbistů, z čehož tři čtvrtiny tvoří ženy.
- „*Soukromé samozvané osoby*“, které představují lobbisty prezentující osobní zájem. Tvoří 1 až 2 % lobbistů a jsou jimi především bohaté osobnosti.¹⁵

¹⁵ MÜLLER, K. B.; Š. LABOUTKOVÁ; P. VYMĚTAL. Lobbying v moderních demokraciích, s. 40-41

1.4 Potřebné zdroje pro lobbování

Při samotném procesu lobbování jsou zapotřebí zdroje, bez kterých by se žádná organizace nebo jedinec neměl pouštět do lobbingu. Kalniš vytyčuje čtyři nejdůležitější zdroje pro aktivní vykonávání lobbingu. Těmito zdroji mohou být ovlivněny techniky lobbování. Podle Kalniše patří mezi tyto zdroje: *finanční prostředky, znalosti a dovednosti, kontakty, dobrá organizace a schopnost spolupracovat*.

Finanční prostředky jsou potřebné k úhradě vynaložených nákladů na lobbing. Nejedná se pouze o odměny lobbistů, ale také o finance potřebné na vybrané techniky spojené s aktivitami lobbingu.

Dalším zdrojem jsou znalosti a dovednosti, které by měl především lobbista ovládat. Důležitou znalostí lobbisty by měla být správná orientace v prostředí, kde vykonává lobbistické aktivity. Mezi neméně důležité dovednosti patří komunikace, schopnost argumentovat a reprezentovat daný zájem.

Třetím zdrojem jsou osobní i obchodní kontakty. Lobbista by měl mít rozsáhlý seznam kontaktů na politiky, na reprezentanty veřejného sektoru, na média a v neposlední řadě na ostatní lobbisty. Podle obsáhlosti seznamu kontaktů může být hodnocena důvěryhodnost a pověst lobbisty.

Čtvrtým a posledním zdrojem je dobrá organizace a schopnost spolupracovat. Jedná se především o dobrou kooperaci mezi lobbujícími organizacemi a mezi lobbisty navzájem.

Pro zajištění efektivity lobbingu je důležité spojení všech zdrojů pro lobbování. Lobbing je dlouholetá záležitost, při které může dojít k přeměně osobního vztahu s lobbovaným v přátelství.¹⁶

¹⁶ MÜLLER, K. B.; Š. LABOUTKOVÁ; P. VYMĚTAL. Lobbing v moderních demokraciích, s. 37-38

1.5 Funkce lobbingu

Existuje šest základních funkcí lobbingu, které úzce souvisejí s rolemi lobbisty. Základními funkcemi lobbingu jsou:

- *Funkce přesvědčovací*- pomocí skutečných argumentů a informací ovlivnit lobbovanou stranu určitým směrem.
- *Funkce informační*- založeno na poskytování pravdivých, úplných informací veřejným činitelům a veřejnosti.
- *Nabízení řešení*- nabídnuto několik řešení daného problému na základě poskytnutých informací a argumentů. Osoba oprávněná rozhodováním má možnost volby. Lobbisté pak mohou dále hájit své argumenty proti oponentům.
- *Upozorňování na problémy a jejich medializaci*- nejčastější typ prosazování veřejného zájmu u velkých advokačních procesů.
- *Vymáhání základních práv, sbírání informací a role hlídacích psa*- Jedná se často o lobbování v celostátním měřítku. Poukazuje se na problémy týkající se státu a veřejného sektoru.
- *Funkce integrační*- Tato funkce napomáhá k vytváření spojení, koalic a spolupráce mezi spojenci i mezi soupeři.¹⁷

1.6 Užité strategie a techniky

Před tím než se rozhodne organizace nebo zájmová skupina lobbovat je zapotřebí určit si záměr a cíle. K dosažení cíle musí být určena strategie, která je chápána jako „*rámcový způsob*“, jak dosáhnout stanoveného cíle.¹⁸

¹⁷ MÜLLER, K. B.; Š. LABOUTKOVÁ; P. VYMĚTAL. Lobbing v moderních demokraciích, s. 38-39

¹⁸ MÜLLER, K. B.; Š. LABOUTKOVÁ; P. VYMĚTAL. Lobbing v moderních demokraciích, s. 41

Strategii lobbování studoval Schendelen, který strategii chápe jako řízení čtyř základních komponent ve veřejné aréně – „*téma, zainteresování aktéři, načasování a hranice lobbyingu*“.¹⁹ Podle Schendelena je aréna chápána, jako místo či prostor, kde se setkávají zájmové skupiny stejných nebo odlišných záměrů.

Každý ze čtyř komponent veřejné arény řeší určité dilema. Prvním je management tématu, kde hlavní dilema je, rozhodnout zda je výhodnější rozvíjet své příležitosti, či naopak zabraňovat v rozvoji konkurenta. Dalším principem je management zainteresovaných aktérů, zde se řeší dilema, zda věřit ve vlastní síly a slabost konkurentů, anebo naopak redukovat své slabé stránky a soupeřovy silné stránky. Za třetí je to management životního cyklu zprávy. Dilema životního cyklu zprávy se týká rozhodovacího procesu, který lze zrychlit nebo zpomalit. Posledním principem je management hranic arény. Zde dilema řeší, zda je výhodnější rozšířit, nebo naopak zúžit hranice arény. Což by se odrazilo na počtu aktérů zúčastněných na dané aktivitě.²⁰

Strategie lobbování se mohou rozdělit do třech situací, z kterých si mohou lobbisté zvolit tu nejvhodnější. Situace může být – „*příznivá, nepříznivá a neurčitá*“. Podmínky v aréně jsou zobrazeny v tabulce 1.

¹⁹ SCHENDELEN, R. VAN., Jak lobbovat v Evropské Unii aneb Machiavelli v Bruselu, s. 153 – 154

²⁰ SCHENDELEN, R. VAN., Jak lobbovat v Evropské Unii aneb Machiavelli v Bruselu, s. 153 – 154

Tabulka 1 Nejlepší praktiky a postupy arénového managementu

pokud je aréna	příznivá	nepříznivá	Neurčitá
pak je nejlepší pro:			
obecný management	zachovat status quo	změnit situace	ovlivnit složky
management aktérů	zajistit si podporu svézt se zadarmo	rozdělit oponenty kontaktovat váhající	argumentovat/vyjednávat
management témat	udržet témata aktuální zablokovat ostatní	kompensovat prohru manipulovat témata	manipulovat témata
management životního cyklu	urychlit vývoj	pozdržet vývoj	vyčkávat
management hranic	udržet uzavřené	rozšířit arénu	Vyčkávat

Zdroj:SCHEDELEN,R. VAN., Jak lobbovat v Evropské Unii aneb Machiavelli v Bruselu, s.155.

V situaci příznivé nebo částečně příznivé arény by se měl zachovat stav beze změn. Tento stav přináší kladné výsledky i bez velkého snažení a s minimálními náklady. Příznivou situaci vystihují následující dvě přirovnání – „*větry vanou do plachet, nechat se unášet větrem*“. Skupiny stejného zájmu jsou propojeny a zavazují se ke spolupráci. V příznivé situaci není nutné měnit strategii, ale je možno blokovat nevyhovující témata vhodnými důkazy. Po dobu příznivých podmínek v aréně není důvod rozšiřovat hranice.

Při nepříznivých nebo částečně nepříznivých podmínkách je zapotřebí změnit danou strategii. O tomto typu také vypovídá přirovnání – „*vanou silné protivětry, vítr se neustále mění*“. V této situaci by se mělo upozornit na neshody a slabé stránky konkurence, využít stále váhající členy opozice a zkusit s nimi vyjednávat o dané problematice či je přesvědčit. V případě úspěchu by se podmínky v aréně znatelně vylepšily. Naopak v případě neúspěchu je pak na místě kompenzace tématu, nebo lobbovat za výjimku. Podle časového managementu je výhodné zdržení rozhodovacího procesu a poskytnutí dalších zpracovaných výzkumů. Ke zlepšení situace může přispět otevření hranic arény. Noví spoluhráči a nová témata nadále zdrží rozhodovací proces, čímž vznikne prostor pro nové kombinace témat.

V dalším případě může v aréně nastat neurčitá situace, která může být vystižena následujícími přirovnáními – „*vanou boční větry nebo je bezvětrí*“. Jak je vidět v tabulce 1, obecná strategie radí vést vývoj situace žádoucím směrem a to především pomocí aktérů a managementu témat. V neurčité situaci zainteresovaní aktéři hledají informace a jsou ochotni přistoupit k vyjednávání. Aktéry lze přesvědčit příjemným jednáním, možnostmi kompromisů, ale také již využívanými argumenty týkajícími se kontroverzních faktů, témat a hodnot. Podle strategie může pomoci manipulace s tématy. Jedná se o interpretaci faktů, hodnot a nástrojů, aby zněly zajímavěji a příhodněji. Hráč v tomto případě omezuje snahy stejného rázu svých protihráčů. Z důvodu neurčitosti situace nelze stanovit strategii v oblasti managementu času a hranic.

Také může nastat varianta neurčité situace, kdy tzv. „*větry nevanou*“, ta nastává v počáteční fázi životního cyklu lobbování. Zainteresovaní hráči v aréně se teprve seznamují s problematikou a témata jsou ještě ve vývoji. Zapojuje se opět především management aktérů a témat. Aktéři upřednostňují přímé jednání před přesvědčováním. Opět zde funguje manipulace s tématy.²¹

²¹ SCHENDELEN, R. VAN., Jak lobbovat v Evropské Unii aneb Machiavelli v Bruselu, s. 155-156

Techniky lobbingu úzce souvisí s výše zmiňovanými strategiemi. Jedné dané strategii však neodpovídá jedna konkrétní technika. Strategie a techniky lobbingu se mezi sebou dají kombinovat.

Techniky je možno dělit podle několika kritérií. Müller, Laboutková, Vymětal uvádějí 6 základních kritérií:²²

- *Dopad dané techniky na participaci a mobilizaci zainteresovaných skupin.* Techniky mohou mít vliv na vztah mezi osobami zúčastněných daného aktu. Což znamená, že v rozhovoru budou ovlivněny dvě strany, při tripartitním jednání se dopad týká třech stran. Opakem jsou techniky s masovým charakterem např. média, které osloví širokou veřejnost. Pro každou ze zmiňovaných technik jsou využívány rozdílné typy lobbistů, jimiž jsou experti, profesionální lobbisté nebo populističtí obhájci. Techniky se také liší využitím komunikačních prostředků.
- *Teritoriální rozsah daného tématu.* Jedná se o dopad lobbování, který může být na místní úrovni rovněž tak na regionální, národní a mezinárodní. Mezinárodnímu lobbingu je zatím věnováno malé množství pozornosti.
- *Techniky jednorázové a opakující se.* Konkrétním příkladem jednorázové akce může být dopisová kampaň. Opakujícími se aktivitami jsou např. demonstrace nebo pochody za lidská práva.
- *Rozsah dopadu lobbistické aktivity.* V prvním případě se lobbuje pro vlastní zisk, kde dopad je individuálního charakteru. V druhém případě se lobbuje za obecně prospěšný zájem. Dopad této aktivity se týká celé společnosti, jedná se např. o lidská práva.
- *Útočný a obranný lobbing.* Obranný lobbing nebo také protestní či protilobbing má za úkol bránit stav dané situace. Za pomoci informačních kampaní nebo veřejně dostupných expertiz hájí většinou zájmy velkých skupin.

²² MÜLLER, K. B.; Š. LABOUTKOVÁ; P. VYMĚTAL. Lobbing v moderních demokraciích, s. 46-47

- *Přímý a nepřímý lobbying.* Toto dělení je pravděpodobně nejpoužívanější. Někdy se také můžeme setkat s označením vnitřní a vnější techniky lobbyingu. Jak již napovídá název, v případě přímého lobbyingu se lobbisté snaží přímo oslovit činitele veřejného sektoru, kteří mají rozhodovací pravomoc. Snaží se oslovit nejen osoby s rozhodujícími pravomocemi, ale i pracovníky ze zázemí dané organizace, či úřadu, kteří mají schopnost rozhodnutí ovlivnit. Tato technika je v Evropě řazena mezi ty nejdůležitější a nejnáročnější. Popularita přímého lobbyingu v evropských zemích roste. Lobbisté mají široký seznam kontaktů a informací, který musí neustále obnovovat. Za poskytnutí kontaktů nebo informací jsou lobbisté velmi dobře placeni. Hlavní roli v přímém lobbyingu hrají informace, které mohou být chápány dvojím způsobem. Jsou to informace o tom, na koho se v dané záležitosti obrátit a informace plynoucí mezi lobbistou a lobbovaným. Cena informace záleží na její rychlosti, přesnosti a úplnosti.

Techniky přímého lobbyingu se často objevují v technických a odborných oblastech, kdy není výhodné oslovovat širokou veřejnost. Přímý lobbying využívají především lobbisté profesionálové, kteří se pohybují ve vybudovaných sítích kontaktů a známostí.

Nepřímý lobbying nepůsobí přímo na činitele veřejného sektoru, ale má za úkol oslovit široký okruh veřejnosti. Prostřednictvím veřejnosti, kterou se lobbistovi podaří oslovit, může dojít i k ovlivnění zákonodárců s rozhodujícími pravomocemi. Mezi nejpoužívanější techniky nepřímého lobbyingu patří vzdělávací a informační kampaně.

Konkrétní příklady přímého a nepřímého lobbyingu jsou znázorněny v tabulce 2.

Tabulka 2 Příklady přímých a nepřímých forem lobbyingu v EU

Přímý lobbying	Osobní návštěva, dopis, telefon, e-mail
	Pozvání na společenský večírek
	Formální žádost, petice
	Leták nebo brožura
	Prezentace v masmédiích
	Tisková konference
Nepřímý lobbying	(Sub) národní asociace
	(Sub) národní vláda
	Federace
	Spřátelené zájmové skupiny
	Mediální mobilizace

Zdroj: SCHEDELEN, R. VAN., Jak lobbovat v Evropské Unii aneb Machiavelli v Bruselu, s.232, upraveno

Neméně důležité je zmínit dvě nejvyužívanější techniky nepřímého lobbyingu. Jednou z nich je vytváření sítí a koalic neboli **logrolling**. Tato technika má snahu dát dohromady zájmové skupiny stejného zájmu, tématu. Čímž by se zvýšila pravděpodobnost úspěchu. Spojenectví může být jednorázového i trvalejšího charakteru. Logrolling se využívá při schvalování zákonů, dotací a peněz ze státního rozpočtu. Objevuje se však kritika této techniky a tou je její neprůhlednost.

Další často využívanou technikou, zejména v USA, je **grassroots lobbying**, což by v překladu znamenalo „lobbying zdola“. Jedná se o nátlakový lobbying, který využívá

nástroje v podobě organizování různých forem veřejného protestu nebo kampaně, petice, kontaktování pomocí dopisů, e-mailů a telefonátů. Důležité je oslovit, co největší skupinu občanů společného zájmu. Mezi nejvíce oblíbený a úspěšný nástroj patří dopisové kampaně. Tento typ lobbyingu umožňuje propojení voličů s politiky ve volebním období, navádí tak politiky směrem, který vyhovuje občanům.

Další dělení technik lobbyingu uvádí Schendelen. Rozděluje techniky mimo jiné na formální a neformální. Jako nástroj **formální** techniky se nejčastěji používá oficiální dopis zaslaný úředníkům. **Neformální** technika může mít podobu pozvání do restaurace, na výlet nebo neformální konverzace. Tímto typem lobbyingu se nejlépe zajišťují potřebné kontakty.²³

1.7 Regulace lobbyingu

I přestože je lobbying vnímán za legitimní, hovoří se o jeho právních úpravách. Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, lobbying má mnoho definic a nelze jednoduše určit tu správnou. Je tomu tak podobně i v případě právních úprav lobbyingu. Z důvodu přizpůsobení právních úprav lobbyingu jednotlivým zemím rozlišujeme velké množství těchto úprav. Proto není snadné najít jednoznačnou, společnou právní úpravu. V zemích, kde má regulace lobbyingu již vybudovanou tradici, jsou právní úpravy velmi přísné, ale můžeme se zde často setkat i se samoregulací lobbigu. Důležité je zmínit, že většina zemí nemá vybudovanou tradici regulace lobbyingu např. rozvinuté země západní Evropy a mladé demokracie střední a východní Evropy právní úpravy lobbyingu nemají vůbec.²⁴

Úkolem regulace lobbyingu není jeho omezení, nýbrž vymezení pojmu lobbying jako legální činnosti, kterou by mohli vykonávat všichni, kdo jsou ochotni daná pravidla respektovat. Regulace lobbyingu by měla především pomoci k očistění pověsti zájmových skupin, které

²³ SCHENDELEN, R., Van., Jak lobbovat v Evropské Unii aneb Machiavelli v Bruselu, s. 229-231

²⁴ MÜLLER, K. B.; Š. LABOUTKOVÁ; P. VYMĚTAL. Lobbying v moderních demokraciích, s. 53

provozují lobbistické aktivity a s nimi spojené fungování veřejného sektoru. Cílem regulace je tedy především zvýšení transparentnosti veřejného sektoru a politických procesů.²⁵

Charakteristika regulace lobbingu by měla obsahovat přesně stanovená pravidla, což obnáší vymezení toho, co je a co není povoleno. Jedná se také o přesné definování místa konání a účastníků daného procesu. Nutné je také určit, kdo bude dodržování určených pravidel hlídat, případně trestat.

V praxi se objevují dva hlavní přístupy k regulaci lobbingu. V prvním případě se jedná o regulování lobbingu pomocí zákona. Druhý přístup hovoří o samoregulaci, ať na straně profesionálních lobbistů nebo na straně veřejných činitelů, kterými jsou lobbovaní účastníci daných aktivit. U těch by se o samoregulaci jednalo v podobě přijímání pravidel v sociální oblasti.

Při tvorbě regulace si zákonodárci musí zodpovědět několik otázek. Nejdříve by se mělo určit, zda bude regulována samotná lobbistická aktivita nebo bude regulací upravena profese lobbisty, jako jeho povolání. Další otázkou je vymezení adresáta lobbingu. Měla by se regulace vztahovat na politiky nebo i na lobbované v pozici zákonodárců? V některých zemích poskytují regulační systémy obsáhlý seznam potenciálně lobbovaných aktérů (stát New York), jinde jsou k dispozici pouze obecné okruhy lidí (Kanada). V dalších zemích jsou výrazné rozdíly, týkající se regulace, mezi legislativními a exekutivními veřejnými činiteli. Někdy se také právní úprava týká osob, které jsou ve funkci asistentů a poradců u poslanců, protože i ti jsou schopni ovlivnit rozhodnutí zákonodárců. Pravidla regulace by měla obsahovat místo konání lobbingu. Dnes se lobbing neodehrává pouze v budovách parlamentů, ale také ve vládních a úředních budovách. Často se také využívají neformální setkání na pracovních obědech, rautech, konferencích atd. Stále více se začínají využívat komunikace pomocí elektronických médií a masmédií.

²⁵ KALNINŠ, V. Parliamentary Lobbying between Civil Rights and Corruption: An insight into lobbying practices in Latvia and recommendations for the Saeima. s. 69

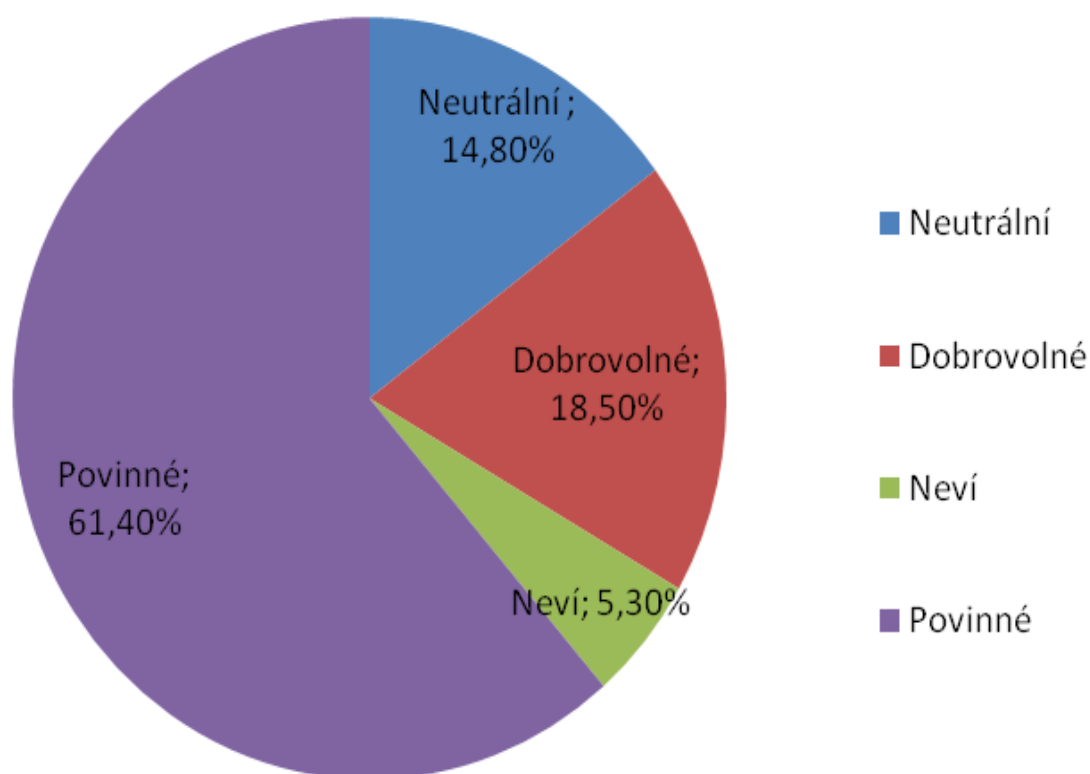
Jednou z hlavních otázek je definice lobbisty. Zde se rozlišují dva přístupy. V prvním případě je lobbista označován za osobu, pracující pro svého klienta nebo zaměstnavatele, za což je odměňován. S tímto přístupem, založeným na finančním vztahu, je možné se setkat v USA a Kanadě. V kontinentální Evropě je přístup založen na sociálním partnerství, lobbisté zde nejsou jasně identifikováni. Jedná se o osoby, které jsou známy a jsou zapojeny do politického systému, ale nejsou označeny za lobbisty. Dále ale zůstává otázkou, jak odlišit nově příchozí profesionální lobbisty. Rozlišuje se tedy nejen definice, ale také vnímání lobbisty. V některých právních úpravách je lobbista definován podle úsilí, které své aktivitě věnuje. Rozlišují se specializovaní a nesespecializovaní, případně dobrovolní lobbisté. Každý lobbista používá jiné nástroje, strategie a techniky, proto právní úpravy vymezují tři základní typy lobbistů:

- **Lobbisté (konzultanti)** pracují za odměnu pro své klienty. Může se jednat o osoby samostatně výdělečné nebo velké firmy, zabývající se lobbistickými aktivitami. Musí být zapsáni v registru lobbistů a vést dokumentaci o každé smlouvě.
- **Podnikoví lobbisté** jsou zaměstnání u velkých firem, provozují jiné komerční aktivity. V registru jsou vedeni v případě, že 20 % své pracovní doby věnují lobbingu. Tato forma právní úpravy je zřejmá v USA a Kanadě.
- **Lobbisté (obhájci)** provozují svou činnost pro neziskové organizace. Zapsání do registru je stejné jako u podnikových lobbistů. Tyto tři typy lobbistů se liší v nárocích, které jsou na ně kladeny. Jedná se o zveřejňování informací a výkazů o své činnosti. Povinností pro všechny tři typy, které vykonávají aktivitu v určitém rozsahu, zůstává hlášení do registru lobbistů.²⁶

Otázkou regulace lobbingu se intenzivně věnuje OECD. I když se jedná o velmi často konzultovaný problém, pouze čtvrtina členů organizace zavedla právní úpravu této problematiky. Většina členů spoléhá na samoregulaci ze strany lobbistů. OECD provedla

²⁶ MÜLLER, K. B.; Š. LABOUTKOVÁ; P. VYMĚTAL. Lobbing v moderních demokraciích, s. 55-57

průzkum mezi lobbyisty, ve kterém zjišťovala, zda jsou pro povinné či dobrovolné zveřejňování jejich činností. Pro povinnou transparentnost hlasovalo 61,4 % z oslovených lobbyistů a pouze 18,5 % bylo pro dobrovolné zveřejnění.²⁷ Výsledky průzkumu znázorňuje obrázek 1.

Obrázek 1 Mělo by být zveřejňování lobbistických aktivit povinné nebo dobrovolné?

Zdroj: OECD [online]. <http://www.oecd.org/dataoecd/14/57/44641288.pdf>

²⁷ OECD; Transparency and Integrity in Lobbying. 2010 [online].
<http://www.oecd.org/dataoecd/14/57/44641288.pdf>

1.8 Druhy regulace lobbingu

Lze rozlišit dvě možnosti regulace lobbingu. V prvním případě jsou lobbistické aktivity upraveny zákonem. Jsou vytvořena pravidla, která musí aktéři lobbingu dodržovat. Druhou možností je samoregulace. Zde neexistují žádné právní úpravy. Samoregulace je založena na přijetí etických kodexů ze strany lobbisty. Lobbisté se mohou sami rozhodnout, zda kodex přijmou. V praxi dochází ke kombinaci obou dvou přístupů k regulaci.²⁸

1.8.1 Regulace lobbingu upravena zákonem

Tento typ regulace je také nazýván přímou regulací. Hlavním cílem právní regulace lobbingu je určit rozdíl mezi legálností lobbingu a jeho nelegálností např. korupce nebo klientelismus. Jedná se o zákon, který se týká aktérů a aktivit lobbingu. Právní regulace se nevyskytuje v mnoha zemích. Státy s tímto systémem jsou např. USA, Kanada, Litva, Maďarsko a Polsko. V USA má právní úprava lobbingu vybudovanou dlouhou tradici, kterou se většina států celého světa inspirované. Je zajímavé, proč přímou regulaci lobbingu mají ve státech nově přijatých do Evropské unie. Důvodem by mohl být shodný historický vývoj ve 20. století, kdy Litva, Maďarsko a Polsko byly součástí Sovětského svazu, a proto zde může být zřejmá silná potřeba zamezit korupci, která souvisí s lobbingem v negativním smyslu.²⁹

U právní úpravy lobbingu se dá sledovat míra přísnosti, především u zveřejňování informací ze strany lobbistů. V některých úpravách stačí dobrovolná registrace a plnění etických kodexů. V Austrálii jsou zveřejňovány jak jména lobbistů, tak jména jejich klientů. V Kanadě se poskytují informace o způsobu lobbování a jména aktérů dané aktivity. Nej přísnější podmínky požadují v USA, kde se vyžaduje mimo jiné zveřejnění

²⁸ MÜLLER, K. B.; Š. LABOUTKOVÁ; P. VYMĚTAL. Lobbing v moderních demokraciích, s. 72

²⁹ MÜLLER, K. B.; Š. LABOUTKOVÁ; P. VYMĚTAL. Lobbing v moderních demokraciích, s. 75-76

příjmů a výdajů, spojených s lobbováním. Míra přísnosti se dá rozdělit do třech skupin: málo, středně a vysoce regulované systémy.³⁰

1.8.2 Samoregulace

Samoregulace lobbingu není upravena zákonem, jedná se o dobrovolné přijímání etického kodexu. Vznikají organizace, kde se sdružují lobbisté, kteří se stali členy na základně přijetí kodexu. Rozlišují se dobrovolné a vnucené kodexy. Dobrovolné kodexy jsou přijímány samotnými organizacemi lobbistů a vnucené kodexy jsou přijímány parlamentem nebo vládou. Např. ve Velké Británii fungují dva typy regulace. Jedná se o regulaci poslanců, tedy lobbovaných, a o samoregulaci lobbistů. Kodexy se liší z pohledu konkrétnosti. Některé obsahují pouze obecná pravidla, jiné určují přesná doporučená chování. Čím jsou pravidla konkrétnější, tím snadněji se dají lobbistické aktivity regulovat, neboť tím se dá snadněji odhalit porušení stanovených pravidel.

U samoregulace je nevýhodou její špatná vynutitelnost. Pravidla jsou dána příliš obecně, aby vyhovovala všem subjektům, kterých se regulace týká.³¹

V některých regulačních systémech se samoregulace stává doplňkem právní úpravy regulace.

1.9 Jak vnímají lobbying politici a představitelé veřejné správy

V České republice proběhl v roce 2005 průzkum s názvem „*Průvodce účinným lobbováním v ČR*“ provedený společností Factum Invenio ve spolupráci s Donath-Burson-Marsteller. Cílem průzkumu bylo zmonitorovat vnímání lobbingu politiky a jinými představiteli veřejné správy. Průzkumu se zúčastnilo 362 z 1669 oslovených českých

³⁰ MÜLLER, K. B.; Š. LABOUTKOVÁ; P. VYMĚTAL. Lobbying v moderních demokraciích, s. 75-76

³¹ MÜLLER, K. B.; LABOUTKOVÁ, Š.; VYMĚTAL, P. Lobbying v moderních demokraciích, s. 80, 99

politiků, od europoslanců přes poslance a senátory Parlamentu ČR až po zástupce regionální politiky.³²

Z výsledků výzkumu vyplývá, že podle českých politiků veřejnost nemá dostatek informací o užitnosti lobbingu a jeho způsobu práce. Velká většina dotázaných se také shodla, že důvodem negativního vnímání lobbingu veřejností mají za následek média, která lobbing záporně zkreslují a o lobbování referují zaujatě. Přestože se zástupci veřejné správy shodují, že lobbisté mohou poskytovat kvalifikované a podložené informace, jsou názoru, že tyto informace mohou být často zkreslené a upravené podle potřeb samotných lobbistů. Proto velká většina představitelů veřejné správy dává přednost svým vlastním rešerším, názorům kolegů, zpracovaným podkladům asistentů a zaměstnancům sekretariátu. Tím se liší od politiků v Bruselu, kteří podle průzkumu dávají přednost informacím od zaměstnanců sekretariátu a až na poslední místo řadí vlastní rešerše a média.³³

Podle zkušeností dotazovaných nebývá lobbing spojován s korupcí. Na otázku, zdali je lobbování vždy spojeno s korupcí, bylo nejčastější odpovědí „*spíše s výrokem nesouhlasím*“. Politici se také shodli, že se lobbing stává důležitou součástí moderních politických systémů. Připouští také, že lobbování může být etické a může nabývat formy komunikace mezi veřejností a politickými reprezentanty. I přesto je role lobbingu, v utváření občanské společnosti, vnímána dotazovanými politiky za nevýznamnou. Preferují lobbování soukromých firem před nevládními neziskovými organizacemi. Političtí představitelé nejvíce důvěřují lobbingu v oblasti informační technologie a telekomunikace. Nízké mínění mají o lobbistech zastupující retail a obchodní řetězce. Dotazovaní oceňují informace od lobbistů, pokud jsou zaměřeny na výzkum regionálních dopadů. Za nejvíce efektivní nástroj považují politici osobní kontakt s lobbistou a jako

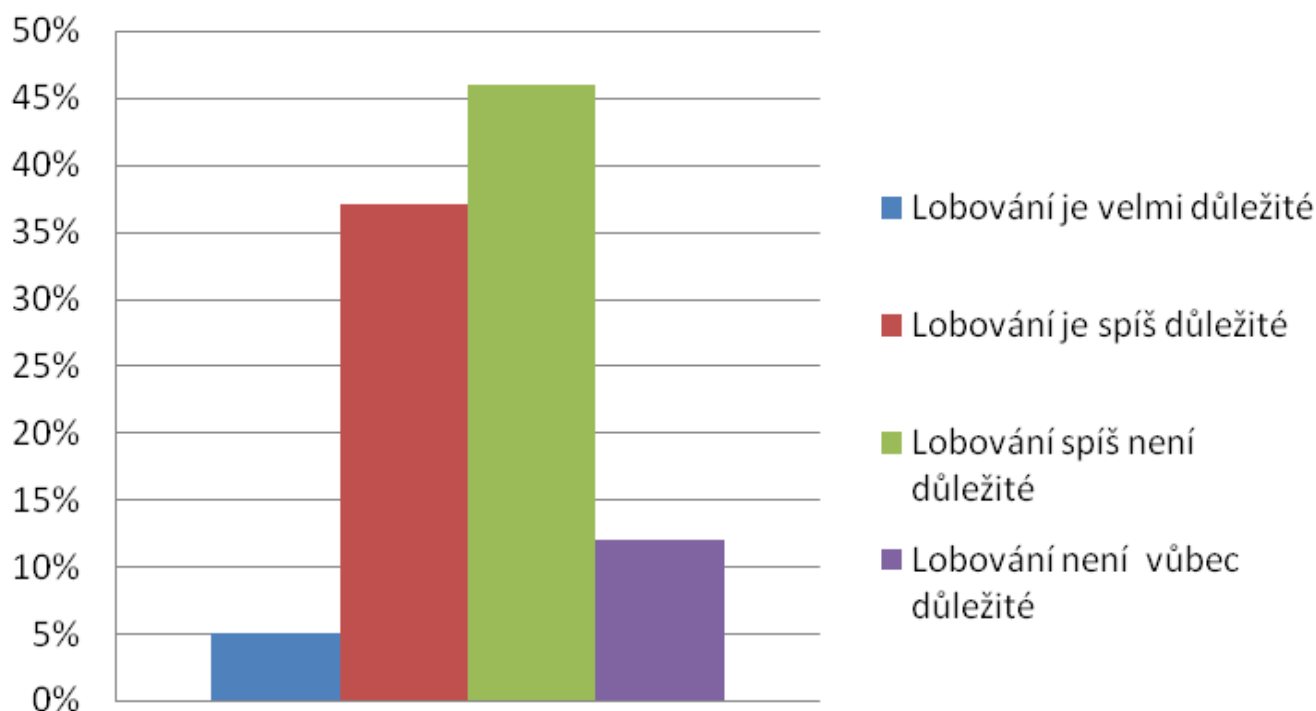
³² PRŮVODCE ÚČINNÝM LOBBOVÁNÍM V ČR. Tisková zpráva k výsledkům. 2005 [online].

[http://www.dbm.cz/pruzkumy/91-pruvodce-ucinnym-lobbovanim-v-cr-\(brezen-2005\)](http://www.dbm.cz/pruzkumy/91-pruvodce-ucinnym-lobbovanim-v-cr-(brezen-2005))

³³ PRŮVODCE ÚČINNÝM LOBBOVÁNÍM V ČR. Závěrečná zpráva z výzkumu. 2005 [online].

[http://www.dbm.cz/pruzkumy/91-pruvodce-ucinnym-lobbovanim-v-cr-\(brezen-2005\)](http://www.dbm.cz/pruzkumy/91-pruvodce-ucinnym-lobbovanim-v-cr-(brezen-2005))

zdroj informací nejčastěji využívají Hospodářské noviny. Dále pak hodnotili do jaké míry je lobbying důležitý pro práci jejich úřadu či politické strany. Hodnocení je znázorněno na následujícím obrázku.³⁴

Obrázek 2 Hodnocení důležitosti lobbingu

Zdroj: Průvodce účinným lobbováním [online].www.dbm.cz/pruvodce-lobbovanim/, upraveno

Respondentům byl předložen seznam principů pro styk lobbistů s politiky. Jednalo se o pravidla převzatá z Jednacího řádu Evropského parlamentu, což jim nebylo sděleno. S prvním principem „*Lobbisté jsou povinni při svých stycích s poslanci, senátory či zastupiteli, úředníky a jinými zaměstnanci vždy jasně označit konkrétní subjekty, jejichž zájmy zastupují.*“ souhlasilo 89 % dotázaných. Další principy byly zodpovězeny velmi

³⁴ PRŮVODCE ÚČINNÝM LOBBOVÁNÍM V ČR. Závěrečná zpráva z výzkumu. 2005 [online]. [http://www.dbm.cz/pruzkumy/91-pruvodce-ucinnym-lobbovanim-v-cr-\(brezen-2005\)](http://www.dbm.cz/pruzkumy/91-pruvodce-ucinnym-lobbovanim-v-cr-(brezen-2005))

podobně. „*Lobbisté se za všech okolností musí vyvarovat jakéhokoli jednání, kterým by získali informace nepoctivým způsobem.*“ (88 % dotázaných), „*Lobbisté musí respektovat povinnost poslance, senátora či zastupitele zaznamenávat informace o jakékoliv finanční, personální nebo materiální podpoře, kterou mu v souvislosti s jeho politickou činností poskytuje třetí strana.*“ (87 % dotázaných), „*V případě zaměstnávání bývalých pracovníků úřadu mají lobbisté za povinnost dodržovat ustanovení služebního řádu, která se týkají střetu zájmů.*“ (85 % dotázaných), „*Než lobbista naváže smluvní vztah (např. pracovní poměr) s asistentem poslance, senátora či zastupitele, měl by mít předběžný souhlas od poslance či zastupitele, aby nemohlo dojít ke střetu zájmů.*“ (83 % dotázaných), „*Lobbisté musí respektovat interní směrnice a nařízení zajišťující transparentnost finančních zájmů poslanců, senátorů či zastupitelů.*“ (82 % dotazovaných), „*Lobbisté nesmí poskytovat třetí straně za účelem zisku kopie dokumentů získaných z úřadu, kde politik působí.*“ (81 % dotazovaných), „*Lobbisté mají dodržovat předpisy týkající se práv a povinností bývalých poslanců či zastupitelů, např. ochranné lhůty.*“ (79 % dotazovaných), „*Lobbisté se nesmějí při jednání se třetí stranou odvolávat na jakékoli vztahy s úřadem či politickým orgánem, se kterým právě spolupracují a v němž působí.*“ (71 % dotazovaných), „*Lobbisté mají být registrováni ve veřejně přístupném rejstříku.*“ (52 % dotazovaných), „*Osoby, které chtějí často vstupovat do prostor našeho úřadu, aby poskytovaly informace politikům, poslancům, senátorům či zastupitelům, musí být viditelně označeny, například průkazem.*“ (44 % dotazovaných).³⁵

S většinou principů souhlasilo více jak 70 % dotazovaných. S principem týkajícího se registrace lobbistů souhlasilo pouhých 44 % respondentů. Z výše uvedených výsledků by se dalo usoudit, že v České republice existuje vůle upravit lobbying právní normou a tím určit pravidla pro chování lobbistů ve styku se zástupci veřejného sektoru. Cílem průzkumu bylo, ukázat veřejnosti vnímání lobbyingu jako legitimní nástroj rozvoje společnosti.

³⁵ PRŮVODCE ÚČINNÝM LOBBOVÁNÍM V ČR. Závěrečná zpráva z výzkumu. 2005 [online]. [http://www.dbm.cz/pruzkumy/91-pruvodce-ucinnym-lobbovanim-v-cr-\(brezen-2005\)](http://www.dbm.cz/pruzkumy/91-pruvodce-ucinnym-lobbovanim-v-cr-(brezen-2005))

2 Korupce

Korupce je považována za patologický jev, který je následkem odlišného chování jedinců. Mluví se o jednom z nejzávažnějších problémů celého světa. Naše současná společnost toto chování zdělila z minulého režimu a objevuje se také v nové demokratické společnosti, která si dané chování tvoří sama. S novým režimem nastala změna také v korupci samotné. Už se nejedná o podplácení kvůli nedostupnosti služeb a zboží, ale často jde především o moc, bydlení, práci a zdraví. Přijímání i nabízení úplatků je v České republice trestné. Český právní řád se korupčním jednáním zabývá hned v několika paragrafech. Prokazování trestné činnosti v tomto případě je jedním z nejobtížnějších. Ani jedna ze zúčastněných osob nemá zájem na projednávání ani odhalení korupčního jednání. Důležité je, se z těchto případů ponaučit a udržet transparentnost v jednáních, kdy může ke korupcím docházet.³⁶

2.1 Definice korupce

Neexistuje jednotná definice korupce. Samotné slovo korupce pochází z latiny ze slovního základu *rumpere*, což znamená „zlomit, rozlomit, přetrhnout“. Korupce je někdy zjednodušeně nazývána úplatkářstvím.

Podle mezinárodní organizace Transparency International zní definice korupce takto: „*zneužití pravomocí za účelem získání nezaslouženého osobního prospěchu*.“ Jde o jednání politiků či státních úředníků, kteří se nezákonně obohacují a zneužívají své postavení ve veřejném sektoru. Jedním ze základních znaků korupce je již zmíněné zneužívání postavení ve společnosti, svěřené pravomoci doprovázené neobjektivním jednáním. Korupční jednání může být definováno jako odchýlení se od dodržení právních norem a běžného chování společnosti. Dalším znakem korupce je touha po zisku nebo jiném osobním prospěchu. Nemusí se v zásadě jednat o podplácení ve formě peněz.

³⁶ PETROVSKÝ, K., Korupce po česku aneb korupce očima průměrného Čecha. s. 16

Neoprávněná výhoda korumpované osoby může být v podobě věcného daru či určité protislužby.

Korupce se nevyskytuje pouze ve vztahu veřejného činitele a soukromé osoby, ale dochází k ní i ve vztahu dvou soukromých osob, neboli v obchodním styku. V tomto případě není ohrožen veřejný sektor, ale i tak zde korupce způsobuje významné škody, které mohou vyústit např. v krach zúčastněných podniků.³⁷

Korupční jednání je vždy spojeno s mravním a etickým pochybením člověka, což platí zejména v případě osoby, která úplatek přijímá. Nedílnou součástí korupčního jednání je také to, že v souvislosti s ním vzniká vždy poškození třetí straně. Třetí stranou může být např. příslušný daňový poplatník - v případě předražené veřejné zakázky, nebo majitel domu, vedle něhož byl postaven objekt na základě uplaceného stavebního povolení. V důsledku korupce pak dochází ke změně sledovaných zájmů. Veřejné zájmy veřejných institucí bývají nahrazovány sledováním zájmů soukromých.³⁸

2.2 Faktory ovlivňující vznik korupce

Výskyt korupce často velmi úzce souvisí s prostředím, které pro ni může vytvářet předpoklady. Nejpravděpodobnější výskyt korupce je v prostředí, kde dochází k manipulaci s penězi a k rozhodovacím procesům při rozdělování finančních prostředků. Jedná se o oblasti jako např. výkon státní správy a samosprávy, převody státního majetku a přidělování dotací. V poslední době byl zaznamenán největší výskyt korupčního jednání ve správě věcí veřejných, v problémových oblastech konkurzů výběrových řízení při zadávání státních i obecních zakázek. Odhady uvádí, že Česká republika korupcí přichází o celou čtvrtinu veřejných financí. Při použití srozumitelnějších a jednodušších pravidel by vznikl menší prostor pro růst korupce. Tyto změny v systému by však musely být

³⁷ ŠTÍČKA, M., Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě. s. 18-19

³⁸ ŠTÍČKA, M., Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě. s. 19

doprovázeny názornými přístupy, že úplatkářství, tedy korupce, je nemravné ze strany politické elity.

Korupční prostředí také ovlivňují sami občané tím, do jaké míry jsou ochotni korupci akceptovat. V případě korupčního jednání jsou lidé v dnešní společnosti neaktivní při ohlašování daného jednání nebo při svědectví. Toto chování je podníceno obavou, že by se oznámení mohlo negativně dotknout samotného oznamovatele.³⁹

2.3 Rozdělení korupce

Korupční chování lze rozdělit na typy, které se navzájem liší především svým dopadem na společnost. Níže uvedené rozdělení korupce popisuje jednotlivé typy korupce ve veřejném sektoru.

Prvním typem je malá **administrativní korupce**. V tomto případě se jedná o podplácení úředníků zejména soukromými subjekty, které si tímto zajišťují určité výhody. Podplácení nemusí být vždy iniciováno pouze ze strany soukromých subjektů, ale může být vyžadováno samotnými úředníky. Soukromé subjekty jsou „nuceny“ k podplácení také z důvodu nadměrné a nepřehledné regulace, která jim zabraňuje rychlému vyřízení jejich záležitostí. Malá administrativní korupce bývá spojována s následujícími případy:

- podplácení úředníků,
- záměrně nepřehledná regulace, zatemňování pravidel, špatná organizace,
- zneužívání pravomocí vyplývajících z dozorové činnosti veřejné správy.

³⁹ PETROVSKÝ, K., Korupce po česku aneb korupce očima průměrného čecha. s. 36-37

Druhým typem korupce je **zneužívání veřejných zdrojů**. Tento typ korupce může nabývat nejčastěji těchto podob:

- zpronevěra veřejných zdrojů,
- nehospodárné využívání veřejných zdrojů,
- soukromý prospěch z privatizace,
- zneužívání úřední moci při udělování veřejných zakázek,
- nepotismus, klientelismus, případně „prodej“ pozic.

Jedná se o zpronevěru veřejných zdrojů, ke které dochází přes skryté rozpočtové položky, nebo bonusy k platům. Díky odpovědnosti vedoucích pracovníků k vyplacení bonusů dostávají zároveň moc požadovat od svých podřízených nadstandardní úkony. Dochází tak ke vzniku korumpované sítě uvnitř organizace veřejného sektoru, což vede k neefektivnímu hospodaření s veřejnými zdroji.

Za nejzávažnější formu korupce, spadající pod zneužívání veřejných zdrojů, se považuje klientelismus, nepotismus a prodej pozic. Termín klientelismus znamená upřednostňování přátel a příbuzenských skupin. Při rozdělování statků dochází k transformaci neosobních pravidel trhu na pravidla známostí a protekcí.

Nepotismus je založen na prosazování příbuzných významného jedince do vlivných pozic a rolí. Tím vzniká síť osobních kontaktů, kde rodinné vztahy určují vztahy ekonomické a politické.

U prodeje pozic, jak již název napovídá, se jedná o protekce prostřednictvím úplatku. Úplatky přijímá osoba, která má určité postavení v personální oblasti. Zájemce o pozice umístí na požadované místo na základě úplatků. Ti, co místo získají, se k němu chovají jako ke kořisti, aby se jim vrátily vynaložené finanční prostředky.

Výhody plynoucí z těchto vztahů mohou přicházet až s dlouhým časovým odstupem. Z tohoto důvodu jsou tyto typy korupce těžko odhalovány. Výhody nejsou často finanční, může se jednat o různé nemajetkové benefity jako např. exkluzivní přístup k informacím, výhodná zaměstnání, rychlý pracovní postup apod. Klientelismus, nepotismus a prodej pozic mohou časem přerůst do korupční spolupráce významných politiků s ekonomickými skupinami, což je v demokratickém systému největší hrozbou. Hovoří se o „problému takzvaného převzetí státu soukromými subjekty – state capture.“ Ze skryté spolupráce se může vyvinout korupční systém, na kterém se stávají jednotliví účastníci existenčně závislí. Ti, co mají vlivné známosti a styky, vyhrávají nad konkurenceschopnějšími a profesně lepšími. Důležitou roli zde hrají zprostředkovatelé, kteří mají strategické kontakty na osoby, které mají za úkol kontrolovat požadované zdroje.⁴⁰

Korupce může být rozlišována ve smyslu legálnosti jako legální a ilegální korupce. Při **ilegální korupci** jde o přímé porušení právních norem - v podobě uplácení, podplácení, vydírání, zpronevěry apod. Dochází tedy k přímému porušení zákona. **Legální korupce** je jednání, kdy nedochází přímo k porušení zákona. Právní ochrana není na tolik dokonalá, vzniká zde tedy prostor pro řadu právních klíčků. Právní normu si lze vyložit hned několika způsoby nebo daná právní úprava vůbec neexistuje, v tom případě je možné se obvinění z korupce vyhnout.⁴¹

2.4 Negativní dopady korupce

Každý typ korupce sebou přináší negativní vliv na společnost. U korupce ve formě podplácení úředníků soukromou osobou dochází ke snížení důvěry občanů ve veřejné instituce, což způsobuje nedůvěru v právní stát.

⁴⁰ ŠTÍČKA, M., Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě. s. 20-23

⁴¹ DANČÁK, B.; V. HLOUŠEK; V. ŠIMÍČEK. Korupce: projevy a potírání v České republice a Evropské unii. s.17

Nadměrná a nepřehledná regulace má za následek zbytečně vysoké transakční náklady potřebné v podnikání, jako příklad se uvádí snad již vyřešený problém zápisu do obchodních rejstříků. Tento typ korupce také zhoršuje pověst země v zahraničí a tím snižuje přílivy zahraničních investic.

Negativním vlivem zpronevěry veřejných prostředků je neefektivní hospodaření s veřejnými zdroji. Zdroje jsou zbytečně utopené v administrativních nákladech použitých na služby poskytované státem, namísto využití na veřejně prospěšné účely.

Zadávání veřejných zakázek je zvláštním případem zneužívání pravomocí. I při těchto procesech dochází k ne hospodárnému vynakládání veřejných zdrojů, které se stávají hlavním zdrojem financování politických stran.

V případě klientelismu, nepotismu a prodeje pozic dochází také ke snižování důvěry občanů tentokrát v demokratické mechanismy. Občané pak nepovažují za smysluplné účastnit se veřejného života především ve formě volebního práva.⁴²

2.5 Náklady spojené s korupcí

Náklady jsou důležitým aspektem v korupčním jednání. Tyto náklady postihují jak stranu korumpující, která musí poskytnout určitou finanční částku nebo službu, tak stranu korumpovanou. Korumpovaná strana musí zajistit hladký průběh celé akce, do které mohou být zapojeny i další přímo nezúčastněné osoby. Musí zvážit případná rizika, která mohou nastat při odhalení a přínosy, které daným jednáním získá. Pokud jsou rizika odhalení vysoká, veřejní činitelé zvažují, zda je pro ně korupční jednání výhodné. Náklady spojené s korupčním jednáním nemusí být nutně finančního charakteru. Mohou být také osobního charakteru, v tomto případě se jedná např. o ztrátu zaměstnání nebo dobré pověsti, podněty k vydírání nebo ztrátu nezávislosti a zveřejnění kauzy v médiích. Jako náklady lze také uvést čas, energii a prostředky potřebné k získání informací

⁴² ŠTÍČKA, M., Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě. s. 24-25

a organizování. Zmíněné náklady lze porovnat se ziskem z daného jednání, který však bývá často menší. Jedná se např. o „*zachování integrity osobnosti, morální satisfakci, udržení dobré pověsti, pocit bezpečí apod.*“⁴³

Výše uvedené náklady se nazývají přímé. Jedná se o náklady, které přímo souvisí se zúčastněnými daného jednání. Vedle nákladů přímých rozlišujeme také náklady, které jsou označovány jako nepřímé. Nepřímé náklady dopadají na nezainteresovanou veřejnost. Další dělení nákladů je podle dopadů a důsledků způsobených korupcí, rozlišují se náklady: ***politické, ekonomické a společenské.***

2.5.1 Politické důsledky korupce

Politické důsledky korupce postihují celou společnost, z toho důvodu jsou těžko kvantifikovatelné, ale dají se rozlišit z pohledu časového na krátkodobé a dlouhodobé. Z krátkodobého hlediska může dojít ke snížení důvěry občanů v politiku vlády, která je v dané době u moci. I přes to, že se politici, kteří jsou u moci, mohou snažit zavést protikorupční opatření, není bohužel dosahováno efektivity a to z důvodu krátkodobých cílů dané politiky, které předpokládají rychlý efekt. Je pravděpodobné, že v případě neúspěchu vládnoucí strany u voleb, budou tato opatření nahrazena jinými také s krátkodobými efekty. Pokud je korupce systematická, hrozí z dlouhodobého hlediska ztráta důvěry v celý politický systém a jeho legitimitu a může také dojít ke vzniku nedůvěryhodnosti země ve vztahu k okolnímu světu.⁴⁴

⁴³ FRIČ, P., Korupce na český způsob. s. 40

⁴⁴ KOTLÁNOVÁ, EVA. Náklady a důsledky korupce. Ostrava, 2010. 107 s., s. 40. Disertační práce (Ph.D.). VŠB-TU Ostrava.

2.5.2 Společenské důsledky korupce

U korupce se společenskými důsledky může být korupční jednání chápáno jako cesta k úspěchu. V těchto případech dochází k jednání např. úředníků se stranami, které dobře znají a využívají kontakty a známosti, čímž snižují riziko odhalení korupčního jednání. Společenské dopady korupce se mohou také odrazit v oblasti zdravotnictví a vzdělání, kde jsou neefektivně využívány finanční zdroje. Podle empirických studií dochází, kvůli zvýšení četnosti korupčního jednání o jeden bod (na stupnici 0-10), k růstu úmrtnosti dětí o 1,1 až 2,7 na 1000 živě narozených dětí a v oblasti vzdělanosti při stejném zhoršení korupce dochází k tomu, že řádné studium nedokončí o 1,4 – 4,8 procent více žáků. Tyto důsledky korupčního jednání způsobují snížení kvalifikované pracovní síly.⁴⁵

2.5.3 Ekonomické důsledky korupce

Korupce má za následek tyto ekonomické důsledky:

- neefektivnost hospodaření s veřejnými prostředky na straně příjmů i na straně výdajů,
- narušení rovnováhy trhu, způsobené zvyšováním nákladů vynaložených na úplatky, které napomáhají k urychlení administrativních záležitostí,
- zvýšení transakčních nákladů,
- negativní vliv na vývoj HDP, neboť existuje názor, podle kterého zhoršení korupce o jeden bod (na škále 0-10) způsobuje pokles HDP až o 2 % na hlavu,
- pokles přílivu přímých zahraničních investic z důvodu předvídatelnosti korupčního prostředí,

⁴⁵ KOTLÁNOVÁ, EVA. Náklady a důsledky korupce. Ostrava, 2010. 107s., s. 39. Disertační práce (Ph.D.). VŠB-TU Ostrava.

- neschopnost vlády dostát svých ekonomických závazků,
- neúčinnost poskytování zahraniční pomoci (pomoc ve formě peněžních darů se nahrazuje přímou materiální pomocí).⁴⁶

Shrnutím všech výše uvedených faktorů dochází k výsledku, že korupce zapříčiňuje zpomalení investiční činnosti a ekonomického růstu. Je evidentní, že náklady a důsledky způsobené korupčním jednáním nejsou pro společnost zanedbatelné. Existuje mnoho antikorupčních opatření, která by dokázala zabránit nebo zmírnit korupci. Pro veřejný sektor doporučuje Transparency International např.:

- *zavést funkční výběr úředníků a systém jejich uplatnění,*
- *zkvalitnit management práce,*
- *zdokonalit systém řízení v oblasti veřejné správy tak, aby byl uplatněn princip konečné odpovědnosti vedení resortu za jeho významné poruchy,*
- *okamžité řešení zjištěných problémů a nedostatků; pokud je to možné, jejich zveřejnění,*
- *minimalizovat styk úředníků se žadateli,*
- *zavést systém kontroly rozhodování; z některých jednání by bylo vhodné pořizovat i obrazové a zvukové záznamy,*
- *vypracovat návody pro komunikaci a využívání služeb veřejného sektoru (řada institucí však již vypracovala tzv. etické kodexy, ve kterých jsou tyto informace uvedeny).⁴⁷*

⁴⁶ VYMĚTAL, P., Náklady a důsledky korupce [online]. http://www.vsem.cz/data/data/ces-soubory/konference-seminare/gf_VymetalOstrava.pdf

2.6 Měření korupce

Protože je korupce globálním problémem, ohrožující svým charakterem celou společnost, je v zájmu mnoha mezinárodních organizací a institucí sledovat a analyzovat její vývoj. Touto problematikou se zabývají organizace typu Světové Banky, OSN nebo Transparency International. S těmito organizacemi spolupracují subjekty, které analyzují problematiku korupce v daném státě nebo regionu. V České republice napomáhá v boji proti korupci „Transparency International Česká republika“.

Měření korupce je velmi obtížná záležitost, vzhledem k jejímu charakteru. Ke zkoumání korupce se využívají dva typy dat a to tzv. tvrdá a měkká data. Tvrdá data se získávají z oficiálních policejních statistik nebo ze statistik soudních. Oficiální policejní statistiky poskytují data, týkající se počtu odhalených a objasněných trestných činů ve formě korupce. Soudní statistiky s určitým časovým odstupem zhodnotí, kolik těchto trestných činů skončilo soudním procesem a potrestáním odpovědných osob. V praxi však bývá odhaleno pouze mizivé procento korupčních trestných činů, v České republice je to zhruba pouze 1 %. Měkká data jsou čerpána z klasických dotazníkových šetření nebo z průzkumů formou rozhovoru mezi podniky nebo obyvateli.

Dnes známe několik způsobů, jak měřit korupci. Některé jsou unikátní, neboť byly vytvořeny s cílem analyzovat jen konkrétní daný účel. Díky datům získaných na základě zvláštních průzkumů, vznikají jednoduché unikátní indexy. Např. Neumannův index, který vyjadřuje procento obchodních případů, jejichž úspěšnost byla podpořena úplatky. Existují také indexy složené, které představují propracované metody, využívané pro pravidelně opakovaná srovnání v mezinárodním měřítku např. index CPI viz následující kapitola.⁴⁸

⁴⁷ TRANSPARENCY INTERNATIONAL ČR [online]. www.transparency.cz/index-cpi-2011

⁴⁸ VOLEJNÍKOVÁ, J., Korupce v ekonomické teorii a praxi. s. 27-29

2.6.1 Transparency International; Index CPI

„Index vnímání korupce (Corruption Perception Index; CPI), který každoročně vydává mezinárodní nevládní organizace Transparency International (TI), řadí země podle stupně vnímání korupce ve veřejném sektoru. Žebříček je sestavován na základě výsledků průzkumů, v nichž respondenti hodnotí schopnost vládních institucí potlačovat a postihovat korupci, účinnost protikorupčních opatření, rozsah korupce v různých institucích a oblastech veřejné správy apod. Mezi nejméně zkorumpované země světa se letos řadí Nový Zéland (9,5), Dánsko a Finsko (9,4). Nejnižšího hodnocení dosáhly v letošním žebříčku Severní Korea a Somálsko (1,0).“⁴⁹

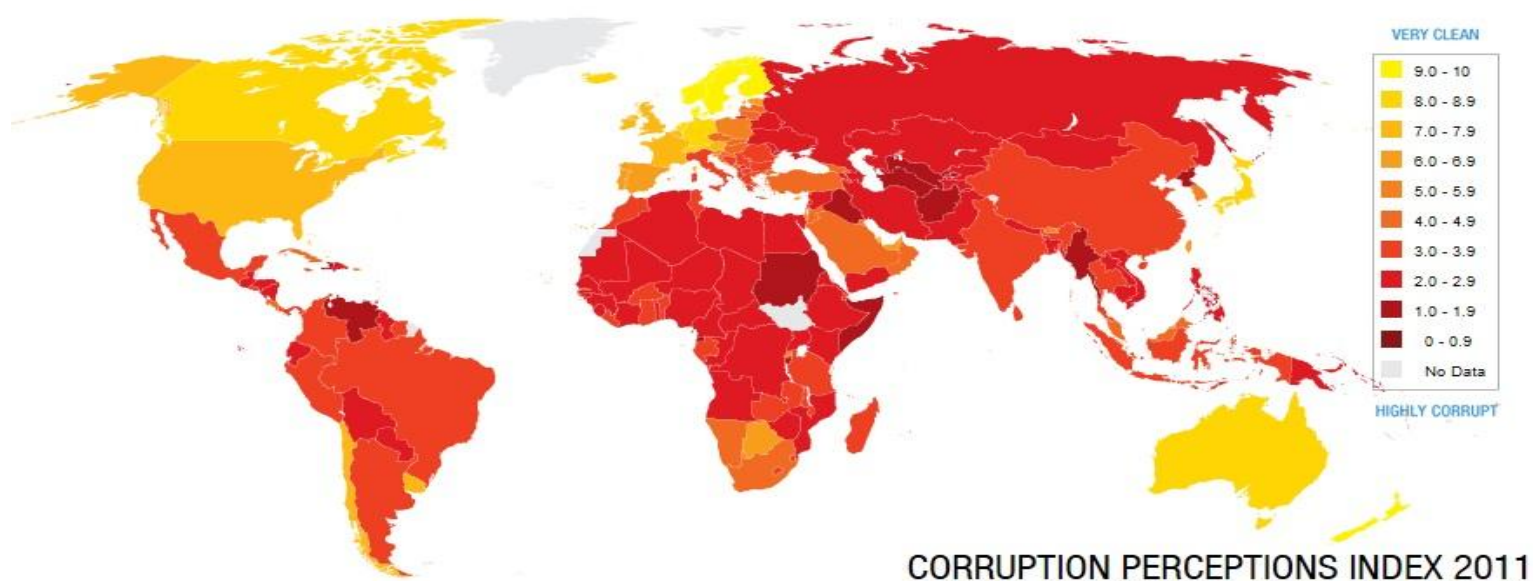
Aby mohla být země zařazena do Indexu CPI, musí mít k dispozici nejméně tři spolehlivé zdroje údajů. Není tedy nutné, aby se v dané zemi vyskytovala korupce. Při sestavování indexu jsou zpracovány průzkumy obsahující otázky, které se zaměřují na zneužívání pravomocí veřejných činitelů, na uplácení státních úředníků nebo na uplácení při zadávání veřejných zakázek. Otázky se také zabývají účinností dopadu protikorupčního opatření ve veřejném sektoru. Jednotlivé země jsou hodnoceny na základě zdrojových průzkumů a stanovuje se jediná celková hodnota pro každou zemi. Proč je index CPI založen pouze na vnímání korupce? Hodnocení na základě srovnání zaplacených úplatků nebo porovnání trestných stíhání a následně soudních řízení, souvisejících s korupcí, nelze chápat jako ukazatele míry korupce. Počet trestných stíhání nebo soudních řízení neurčuje skutečnou úroveň korupce, pouze poukazuje na schopnost odhalit případy korupce. Jako spolehlivá metoda měření korupce je tedy zachycení vnímání korupce.⁵⁰

⁴⁹TRANSPARENCY INTERNATIONAL, Tisková zpráva z roku 2011. 2011 [online].

<http://www.transparency.cz/index-cpi-2011/>

⁵⁰TRANSPARENCY INTERNATIONAL, Otázky a odpovědi. 2011 [online].

<http://www.transparency.cz/index-cpi-2011/>

Obrázek 3 Index CPI 2011 ve 183 hodnocených zemích

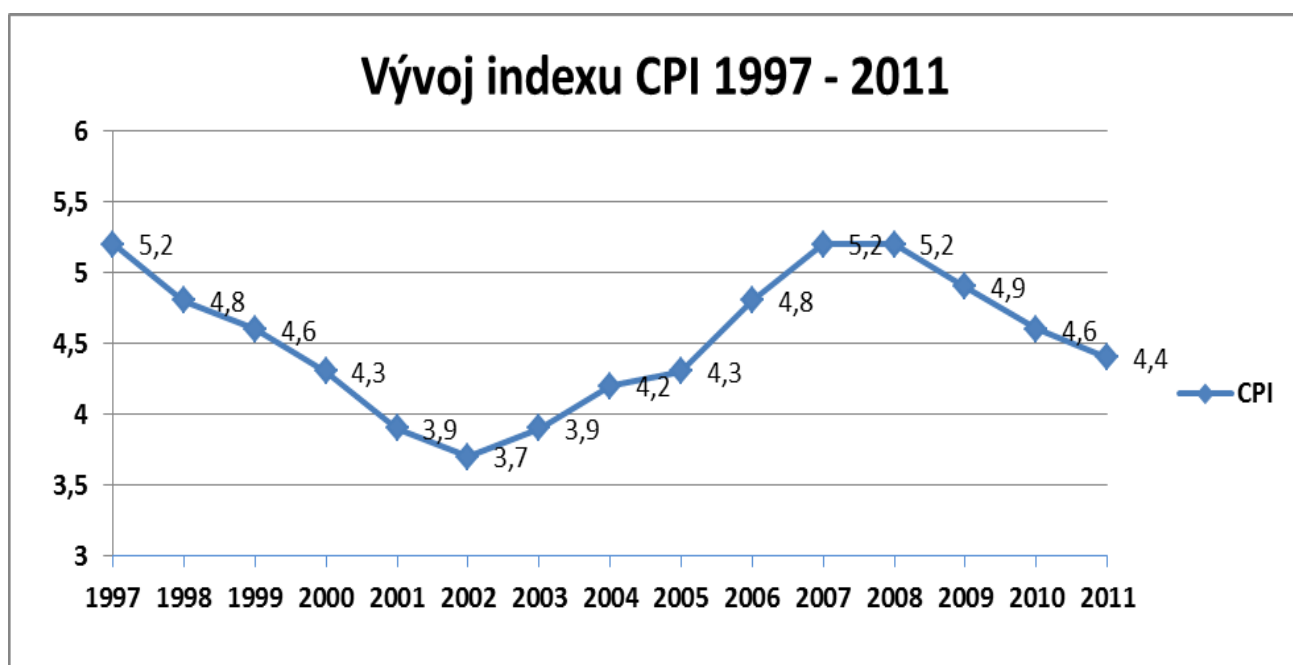
Zdroj: Tisková zpráva Transparency International; 1. prosinec 2011 [online].

Pro sestavení žebříčku indexu CPI pro rok 2011 poskytlo 13 nezávislých institucí 17 různých průzkumů a to v období od prosince 2009 do září 2011. Je dbáno na to, aby byly použity vysoce kvalitní zdroje. Musí být možné ověřit spolehlivost u každého zdroje, což znamená, že u každého průzkumu musí být dobře zdokumentovaná metoda sběru dat a publikovaná metodologie.⁵¹

⁵¹ TRANSPARENCY INTERNATIONAL, Index vnímání korupce, Otázky a odpovědi. 2011 [online].
<http://www.transparency.cz/index-cpi-2011/>

Index CPI 2011

Index CPI za rok 2011 hodnotil 183 zemí viz obrázek 3, údaje zpracoval na základě 17 zdrojů od 13 nezávislých institucí. Míra korupce se měří pomocí stupnice 0-10, kde 10 označuje zemi, která je téměř bez korupce a 0 naopak značí vysokou míru korupce. Česká republika byla ohodnocena 4,4, což jí řadí na 57. - 59. ve světovém pořadí. Vývojová tendence České republiky je negativní viz obrázek 4, v porovnání s Evropskými a vyspělými zeměmi se ČR dotýká samotného dna.⁵²

Obrázek 4 Vývoj Indexu CPI pro ČR

Zdroj: Tisková zpráva Transparency International; 1. prosinec 2011 [online].

<http://www.transparency.cz/index-cpi-2011/>

⁵² TRANSPARENCY INTERNATIONAL, Index CPI 2011. 2011 [online].

<http://www.transparency.cz/index-cpi-2011/>

Index vypovídá o tom, že korupce je v České republice zásadním problémem. Korupce narušuje nezávislý chod institucí, efektivitu veřejných investic, podnikatelské prostředí a důvěru veřejnosti v režim. Podle TI jsou protikorupční legislativní reformy již připravené, ale je nutné urychlit přijímání návrhů a reformy dovést až do konce. Ve světě se zásadní protikorupční opatření zavádějí v prvních letech po nástupu nové vlády. Hlavním krokem pro zmírnění korupce je zprůhlednění financování politických stran, zvýšení nezávislosti soudnictví a státního zastupitelství a důraznější kontrola čerpání evropských fondů. Další prioritou je efektivnější dohled na společnosti hospodařící pod vlivem státu a samosprávy.⁵³

2.7 Korupce v České republice

Do roku 2010 nebyla korupce jako pojem v našem trestním zákoně nijak definovaná, což neznamena, že byla opomíjena právními předpisy. Při vstupu České republiky do EU v roce 2004 bylo nutností přijmout řadu zákonů, které řešily korupci a protikorupční politiku. Cílem přijatých zákonů bylo zvýšit otevřenost a transparentnost veřejné správy a přispět k účinnějšímu odhalování a trestání korupčního chování.

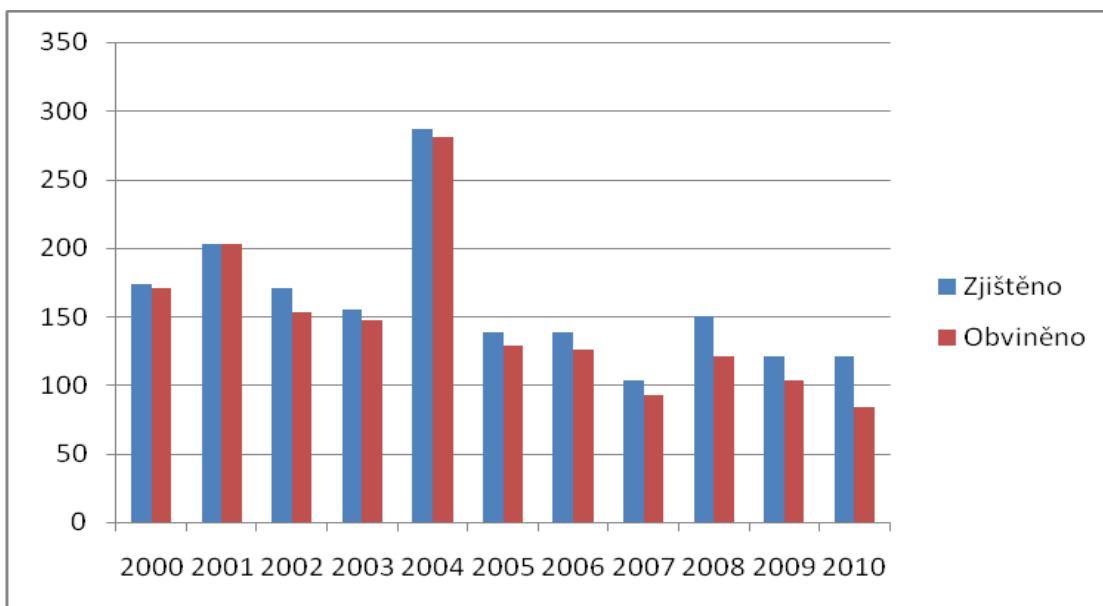
2.7.1 Strategie vlády v boji proti korupci

Na počátku 90. let nebyla korupce v České republice považována za závažný problém, ale během deseti let se situace změnila. V roce 1999 byl přijat první **Vládní program boje proti korupci**, který se od té doby pravidelně obnovuje a upravuje. Jako hlavní cíl si program stanovil potírání korupce a to zejména ve veřejném sektoru se zaměřením na korupci vedoucích pracovníků úředních orgánů státní správy, soudců, státních zástupců, policistů, zaměstnanců finančních úřadů a státních kontrolních institucí. V programu je

⁵³ TRANSPARENCY INTERNATIONAL, Index CPI 2011. 2011 [online]. www.transparency.cz/index-cpi-2011

velká pozornost věnována transparentnosti, která je chápána jako základní předpoklad úspěšného boje proti korupci.⁵⁴

V rámci strategie vlády v boji proti korupci zveřejňuje ministerstvo vnitra materiály, které hodnotí každoročně korupci v České republice. Materiály jsou zpracované jednak ze statistických dat a jednak ze závěrů Indexu CPI. Statistická data jsou čerpána z celostátního policejního informačního systému a ze statistik ministerstva spravedlnosti. Data z policejního informačního systému jsou zpracována a na základě výsledků se zveřejňují počty zjištěných a objasněných trestných činů souvisejících s korupčním jednáním, viz obrázek 5.

Obrázek 5 Vývoj počtu zjištěných a objasněných trestných činů korupce v ČR
Zdroj: Strategie vlády v boji proti korupci na období let 2011 a 2012, upraveno

⁵⁴ VOLEJNÍKOVÁ, J., Korupce v ekonomické teorii a praxi. s. 298-300.

V posledních deseti letech bylo objasněno více jak 90 % zjištěných trestných činů souvisejících s korupcí. Ale je nutné zmínit, že velká většina korupčních jednání nebyla vůbec zjištěna. Z obrázku 5 vyplývá, že nejvíce zjištěných korupčních jednání bylo zaznamenáno v roce 2004 (287 případů), naopak nejméně v roce 2007 (107 případů). Podle výsledků šetření bylo nejvíce korupčních jednání zjištěno ve velkých městech jako např. v Praze, Brně, Kladně, Pardubicích, Ostravě, Chebu a Karvině.

Součástí strategie vlády v boji proti korupci je **Linka 199**, která je provozována nevládní neziskovou organizací Oživení, o.s. Linka byla spuštěna v roce 2007. Během roku 2011 bylo zaznamenáno 1532 hovorů. Oblasti, které jsou dle počtu volajících nejvíce dotčeny korupcí, jsou Ministerstvo vnitra (Policie ČR), Ministerstvo pro místní rozvoj (stavební věci a veřejné zakázky), Ministerstvo spravedlnosti (státní zastupitelství) a Ministerstvo financí (úředníci územních orgánů finanční správy).⁵⁵

2.7.2 Korupce v ČR

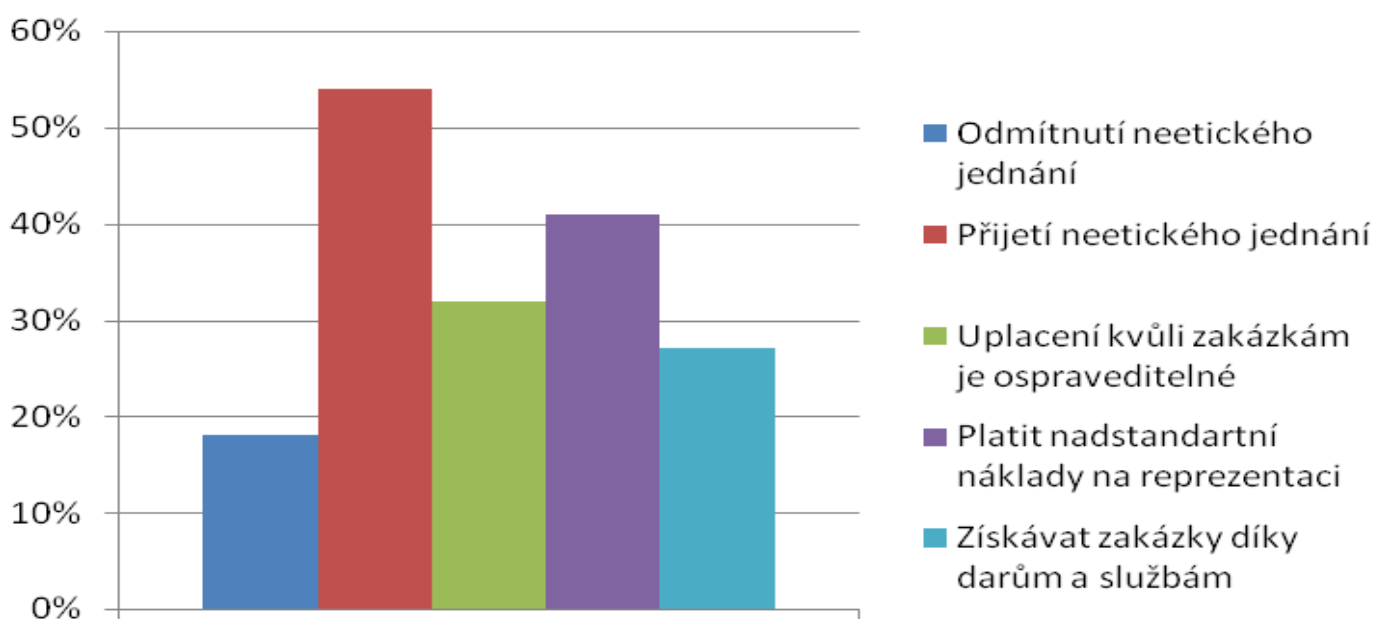
Současná situace, týkající se korupce v České republice, hovoří v číslech minimálně o 40 miliardách korun, které se nedostanou do státní kasy a mizí v úplatcích a odvodech za pomoc zajištění zakázek. Kdyby se podařilo omezit korupci, nemuselo by dojít k problému s financováním penzijní reformy nebo dokonce ke zvyšování daně z přidané hodnoty, neboť by státní kasa nepřicházela o tak vysoké částky. Někteří podnikatelé a ekonomové hovoří až o 64 miliardách korun investovaných v korupčním jednání. Tato částka je uvedena např. v materiálu Národní ekonomické rady vlády „Boj proti korupci“. Odhad 64 miliard korun představuje 10% korupční provize při zakázkách zadávaných firmám státem, městy a kraji. Jedná se o roční zakázky v rozsahu 500 až 640 miliard korun.

Každý občan nevědomky přispívá určitou finanční částkou na korupci jak formou daní, tak důsledkem nedostatku prostředků na sociální dávky, či na opravu silnic. Podle předsedy

⁵⁵ BEZ KORUPCE, Oživení 2012 [online]. <http://www.bezkorupce.cz/tag/protikorupcni-linka/>

nadačního protikorupčního fondu Karla Janečka přispěje každý občan ročně deset tisíc korun. Některé firmy vynakládají na korupci tolik prostředků, že se tyto náklady stávají běžnou ekonomickou kalkulací firem.

Společnost Ernst & Young prováděla průzkum v Evropě, ve kterém zjišťovala, jak jsou manažeři ochotni uplácet z důvodu získání zakázky. V Řecku projevilo tuto ochotu 44 % oslovených, v Rusku 39 %, v Turecku 36 % a v Rumunsku 29 %. K zemím, kde se korupce vyskytuje v nejmenší míře, patří Norsko se 6 % a Francie s 5 %. Průzkum ukazuje, že průměr pro Evropu činí 18 %. Česká republika se podle průzkumu nachází na předních pozicích a to také v souvislosti s ochotou manažerů platit nadstandardní náklady na reprezentaci např. placení drahých dovolených nebo poskytovat osobní dar. Na následujícím obrázku jsou v procentech znázorněny postoje manažerů k uplácení v České republice.

Obrázek 6 Postoj manažerů v ČR k neetickému chování ve formě uplácení
Zdroj: www.novinky.cz, upraveno

Nadměrná většina české populace považuje korupci za jeden z největších problémů současnosti v České republice. Problematika korupce dokonce zastiňuje nezaměstnanost a zdražování. Výzkumem společnosti Ipsos Tambor bylo zjištěno, že občané zastávají názor, že vláda nemá skutečný zájem postihovat korupci a boj proti korupci je považován pouze za líbivá politická hesla. Přičemž aktéři korupčního jednání vzájemně spolupracují a podporují se. Podle názoru více než čtvrtiny dotázaných je korupční prostředí nejvíce rozšířeno v politických stranách a na úřadech, kde dochází k vyřizování žádostí a potvrzení. Také padl názor, že zastupitelé a úředníci ve státní správě by měli mít trestní odpovědnost za neefektivní hospodaření s veřejným majetkem. Častým názorem dotazovaných občanů je, že korupce a úplatky jsou běžnou součástí života, která se nedá vymítit.⁵⁶

2.8 Jak se podnik brání proti korupci

Jako příklad podniku, který preventivně bojuje proti korupci, jsem zvolila Společnost ŠKODA AUTO a.s., která patří v České republice mezi nejvýznamnější zaměstnavatele. K 31. 12. 2011 zaměstnávala společnost, ve svých třech provozech – v Mladé Boleslavi, v Kvasinách a ve Vrchlabí, více než 26 500 zaměstnanců. Je tedy zřejmé, že při takovém vysokém počtu pracovníků, je boj proti korupci na místě. Pro preventivní boj proti korupci a hospodářské kriminalitě vydala společnost ŠKODA AUTO a.s. pro své zaměstnance organizační směrnici s názvem „*Zamezení konfliktu zájmů a korupce*“, která je platná pro všechny oblasti a zaměstnance společnosti. Tato směrnice má za úkol pomoci při řešení situací, kdy ve společnosti mohlo dojít ke „*konfliktům zájmů a k potírání korupce a hospodářské kriminality*“. (*Organizační směrnice č.131/2, 2007*) Směrnice obsahuje několik bodů, ve kterých radí zaměstnancům, jak se zachovat v konkrétních případech např. při přijímání darů, pozvání na pracovní oběd aj.

⁵⁶ NOVINKY.CZ, V korupci vidí Češi větší problém než v nezaměstnanosti nebo ve zdražování. 2011 [online]. <http://www.novinky.cz/ekonomika/236078-v-korupci-vidi-cesi-vetsi-problem-nez-v-nezamestnanost-nebo-ve-zdrazovani.html>

Pro podnik jako je ŠKODA AUTO a.s. je důležité udržet dlouhodobou konkurenceschopnost, zaměstnanost a ekonomický růst. Aby společnost dostála těmto svým závazkům, je velmi důležité, aby jejich podnikatelská činnost byla dlouhodobě důvěryhodná a transparentní. Korupční jednání je jedno z mnoha, které může společnosti uškodit, proto je nutné takové jednání odmítat a potírat. Opatření proti korupci a hospodářské kriminalitě musí být prováděno preventivně s pomocí zpětně rekonstruovatelných úprav např. job rotation, princip více očí, konzultace a poskytování informací.

V první části směrnice jsou popsány zásady, jak zabránit tomu, aby nedošlo ke **konfliktům zájmů**. V souvislosti s náplní práce nesmí být využívány obchodní kontakty společnosti k osobnímu prospěchu, ke zvýhodňování třetí osoby a zvláště pak nesmí dojít k újmě společnosti. V případě, že hrozí střet zájmů, musí zaměstnanec informovat svého nadřízeného, požádat ho o radu nebo se obrátit na pověřenou osobu pro boj proti korupci.

Zaměstnanci společnosti nesmí přijímat od přímých i nepřímých obchodních partnerů peníze, peněžní plnění, dary nebo jiné požitky. Mimo peněz v hotovosti nesmí zaměstnanec přijmout bezúročné půjčky nebo půjčky s velmi výhodným úrokem. Zaměstnanci nesmí provádět nákup nebo prodej za ceny, které se liší od běžných cen na trhu. Peněžním plněním jsou myšleny letenky, zlevněné nebo bezúplatné poskytování předmětů např. vozidel, pozvání na dovolenou, slevy (pokud nejsou určeny pro všechny zaměstnance) aj. Věcnými dary se rozumí např. lihoviny, oděvy, šperky, vstupenky a dobropisy. Ostatními požitky mohou být výhody poskytnuté obchodním partnerem jako např. jmenování do funkce nebo vyznamenání. Podle směrnice je dovoleno přijmout tzv. „*zdvořilostní dary*“, které nemají vyšší hodnotu než 1000 Kč od jednoho obchodního partnera za rok. Pokud by však hodnota daru překročila povolenou hranici, je obdarovaný povinen dar vrátit dárci. V případě, že vrácení není možné, rozhoduje pověřenec pro boj s korupcí, kde bude dar uložen. O konečné manipulaci s dary rozhoduje koordinační skupina (viz dále).

Pokud zaměstnanci dostanou pozvání k pracovnímu obědu nebo pohoštění při příležitosti slavnostního zahájení projektu, stavby apod. mohou toto pozvání přijmout, je-li pozvání

od hostitele dobrovolné a uskutečněno v rámci obchodního styku. O účelu a četnosti pozvání, hrazené obchodním partnerem, musí být informován přímý nadřízený pozvaného zaměstnance. Přímý nadřízený musí schválit všechna pozvání na různé kulturní a sportovní akce. Je při tom kontrolováno, zda se neopakuje pozvání od jednoho obchodního partnera.

Finanční a jiné účasti zaměstnanců poskytnuté společností, které obchodně spolupracují s koncernem VW, musí být písemně předloženy personálnímu oddělení společnosti na tiskopise s názvem „*Prohlášení o finančních a jiných účastech*“ viz příloha A. Platí to také pro vlastnictví nekótovaných akcií obchodních společností. Toto opatření se vztahuje také na rodinné příslušníky a osoby blízké. V případě vzniku konfliktu zájmů, musí být tyto účasti přerušeny.

V další části směrnice je popisován **protikorupční systém**, kde se zaměstnanci dozví, jak se zachovat při zjištění korupčního jednání a seznámí se s odpovědnými osobami a jejich funkcemi. Pojem korupce, vnímaný podle této směrnice, znamená zneužití pozice nebo moci k získání soukromého ekonomického zisku. Jedná se zejména o úplatkářství, podvody a zpronevěru. Každý zaměstnanec má povinnost při zjištění korupčního jednání, hospodářské kriminality nebo porušení právního jednání, ať se jedná o vlastní osobu nebo o jiné osoby na pracovišti, vyhledat pomoc nebo radu. Pomoc v daných okolnostech poskytne vedoucí zaměstnanec nebo příslušné odborné útvary, jimiž mohou být: útvar interního auditu, útvar právních záležitostí, útvar centrální personalistiky a tarifní politiky, útvar koncernové bezpečnosti, pověřenec pro boj s korupcí a ombudsman.

Pověřenec pro boj s korupcí

Pověřenec pro boj s korupcí byl jmenován společností VW jako interní koordinační záchytné centrum, které má za úkol řešit problematiku korupčního jednání. Poskytuje rady ohledně korupce zaměstnancům, obchodním partnerům i třetím osobám. Pověřenec pro boj s korupcí musí zachovávat mlčenlivost oproti třetím osobám, které nejsou s danou problematikou seznámeni.

Ombudsman

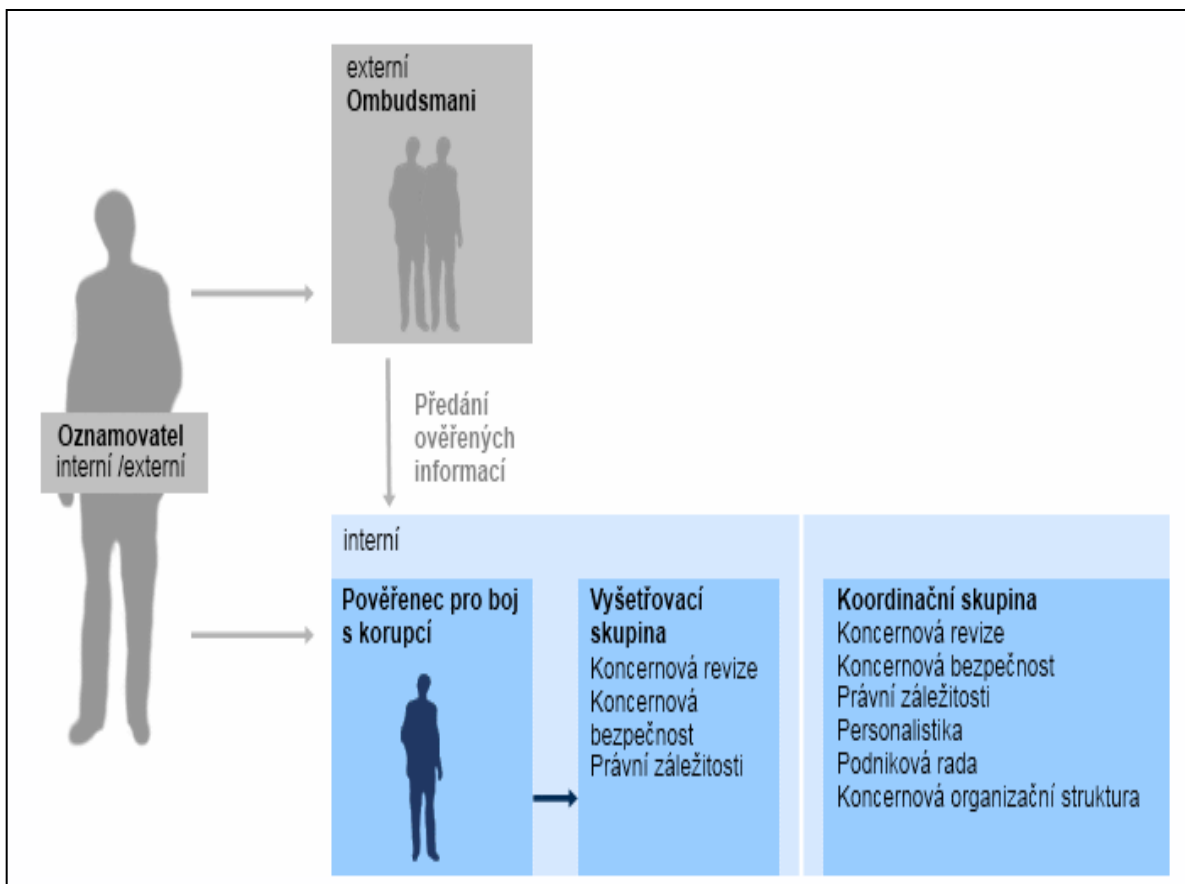
Ombudsman je také jmenován společností VW a to do pozice externího právníka, který pracuje s oznámeními korupčního jednání. Zjištěné případy zkoumá, třídí a postupuje je pověřenci pro boj s korupcí, při tom zachovává anonymitu osoby, která na případ upozornila. Po celou dobu řešení případu udržuje kontakt mezi informátorem a pověřencem pro boj s korupcí, tím zajistí anonymitu při vyměňování informací mezi informátorem a společností.

Vyšetřovací skupina

Úkolem vyšetřovací skupiny je stanovit základní kroky postupu u případů, kde je podezření na korupční jednání, které je skupině přeloženo pověřencem pro boj s korupcí. Jedná se o případy, u kterých je podezření na trestný čin, nebo se vyskytují značné nesrovnalosti.

Koordinační skupina

Koordinační skupina stanovuje konkrétní postupy při preventivním boji s korupcí v rámci celého koncernu VW.

Obrázek 7 Protikorupční systém

Zdroj: Interní materiály ŠKODA AUTO a.s.

V případě porušení této organizační směrnice, může společnost ŠKODA AUTO a.s. požadovat, pokud to bude možné, náhradu škody nebo může také podat trestněprávní oznámení.

Aby byli o problematice korupce informováni všichni zaměstnanci, zavedla společnost povinnost absolvovat elektronický kurz s názvem „Protikorupční jednání“, který je dostupný na interních webových stránkách společnosti. Tento kurz je povinný pro všechny zaměstnance společnosti. V průběhu absolvování kurzu se zaměstnanci dozví, proč korupce škodí společnosti, seznámí se existencí výše popsané směrnice a v neposlední řadě jak se mají zachovat, setkají-li s korupčním jednáním.

Kurz je zpracován formou testu. Na položenou testovou otázku se vždy nabízí více možností odpovědi, samozřejmě je potřeba nalézt tu správnou. Příklad otázky a správné odpovědi na ni se nacházejí v příloze 2 a v příloze 3.⁵⁷

2.9 Kde končí lobbying a kde začíná korupce

V kuloárech parlamentu se nachází mnoho lobbistů, kteří se přimlouvají u poslanců, senátorů a jejich asistentů za projekty svých zaměstnavatelů, chtějí získat hlasy pro podporu zákonů, poskytují informace o problémech zájmových skupin, které zastupují a žádají o případnou pomoc při řešení daných problémů. Lobbisté, pohybující se po chodbách Poslanecké sněmovny, nemusejí nikomu sdělovat, čí zájem hájí, ani jakým způsobem. Kterýkoliv lobbista nemůže být tedy označen za podezřelou osobu. Zůstává však faktem, že mezi lobbisty jsou osoby, které jsou v médiích označovány za kontroverzní. Mezi ně patří někteří bývalí poslanci, bývalí pracovníci úřadu vlády a jiní státní úředníci.

V roce 2006 byl podán návrh Lubomírem Zaorálkem, tehdejším předsedou Poslanecké sněmovny, týkající se povinné registrace lobbistů v Poslanecké sněmovně v rámci tzv. etického kodexu poslance. Podpisem by se poslanec zavázal, že bude dodržovat dané zásady a podle článku 5 tohoto kodexu je mu doporučováno: „*Poslanec se zavazuje na půdě Sněmovny setkávat se zástupci pouze těch lobbistických a jiných zájmových organizací, které se předtím registrovaly podle vnitřního předpisu Sněmovny.*“⁵⁸. Tento návrh však nebyl realizován. Lobbisté se proto nemusejí u vchodu do sněmovny registrovat a podávat informace pro koho pracují.

⁵⁷ Kapitola 2.8 byla napsána dle Organizační směrnice č. 131/2, Zamezení konfliktu zájmů a korupce.

⁵⁸ BEZ KORUPCE, Etický kodex poslance ČR. 2011 [online]. www.bezkorupce.cz/nase-temata/stret-zajmu/eticke-kodexy

Hovoří se o tzv. neřízeném lobbingu, který přináší nebezpečí při tvorbě zákonů v Poslanecké sněmovně, týká se i protikorupčních, dostávají možnost různí „vlivové“ nebo poradenské skupiny zasahovat v rozhodovacím procesu. Jejich vlivem se zákony na poslední chvíli mění, může tak být nakonec schválen špatný zákon, což někdy může být cílem zmíněných zásahů.⁵⁹

Organizace Transparency International Česká republika uvedla: *„Při lobbingu existuje vysoké riziko, že se pracovní metodou lobbistů stanou různé formy korupce (od podplácení až po zavazování objektů lobbingu v rámci klientelistických vztahů), neboť hodnoty, které získává lobbista pro svého zákazníka, jsou často nevyčíslitelné hodnoty (typicky změna regulačního rámce - zákonů, vyhlášek, limitů, případně personální politiky státu). Proto existuje ve světě snaha nastavit taková pravidla, která by tuto legitimní činnost udělala průhlednou a kontrolovatelnou. Používanými opatřeními jsou například povinnost registrace profesionálních lobbistů, oznamování jejich příjmů a zdrojů těchto příjmů (kdo lobbisty platí), někdy i snaha nařídit povinné oznamování veškerých schůzek a jednání s lobbisty.“*⁶⁰

Podle Transparency International Česká republika se současné neprůhledné prosazování zájmů odráží na rozšíření korupčních příležitostí na nejvyšších postech české politiky. Organizace proto oslovila předsedy parlamentních stran obou komor dopisem, ve kterém sepsala doporučení týkající se regulace lobbingu.

V roce 2007 proběhl další pokus vlády připravit právní opatření regulující lobbing včetně transparentní registrace lobbistů. Pouhých deset dnů po programovém prohlášení vlády, tehdejší ministr spravedlnosti, Jiří Pospíšil k připravované právní úpravě prohlásil: *„Ano, mohli bychom populisticky přijmout nějaký zákon. Ale nefungoval by, nikdo by ho nedokázal vymáhat. A takový předpis, který by vnesl světlo do toho, jak lobbisté přesvědčují poslance nebo vlivné úředníky, ani na ministerstvu spravedlnosti sepsat*

⁵⁹ PRÁVNÍ RÁDCE, Ignorujeme, nebo podceňujeme korupci. 2009[online]. www.pravniradce.ihned.cz

⁶⁰ ŠTÍČKA, M., Korupce a protikorupční politika ve státní správě. s. 27.

neumějí. ⁶¹. Není příliš obvyklé, aby po deseti dnech, co se vláda zavázala připravit právní opatření regulace lobbingu, ministr spravedlnosti podal důvody pro nefungování a dokonce i nemožnosti sepsání takové právní úpravy. Vláda dosud nepředložila do Poslanecké sněmovny vládní návrh zákona, který by upravoval lobbing a lobbistické aktivity.

Ani Evropská unie se nedokázala shodnout na společné právní úpravě, týkající se regulace lobbingu a registrace lobbistů. Zmíněné programové prohlášení vlády bylo tedy iniciováno Evropskou komisí, která pouze doporučuje registraci lobbistických sdružení.

Poslední návrh zákona, který by upravoval lobbing, lobbistické aktivity a ovlivňování veřejných činitelů vůbec, byl podán v roce 2009 poslanci Bohuslavem Sobotkou a Jeronýmem Tejcem. Podle návrhu zákona by byl lobbing zařazen do živnostenského zákona, jako volná živnost, a lobbista by byl označen jako podnikatel vykonávající lobbing. Zákon by také upravoval povinnost veřejných funkcionářů, poslanců, senátorů a členů vlády evidovat kontakty s lobbisty. V případě přijetí tohoto návrhu zákona, by bylo povinností lobbistů registrovat se v seznamech na ministerstvu vnitra. Registrovaní lobbisté by měli povolen vstup do parlamentu za podmínek podobných pro novináře. Tehdejší vláda premiéra Jana Fischera se shodla, že lobbing musí být kontrolován, ale i přesto návrh na úpravu lobbingu nedoporučila a to kvůli několika pochybným odborným otázkám.

Kdyby byl výše zmíněný návrh zákona přijat a lobbisté by museli mít živnostenský list a museli by být registrovaní na ministerstvu vnitra, bylo by patrné, zda se jedná o osobu lobbisty nebo o osobu politicky zainteresovanou. Pak by si určitá osoba musela vybrat, zda chce být ministrem, poslancem nebo senátorem, a nemohla by zároveň vykonávat činnost lobbisty. Nebo by měla živnostenské oprávnění lobbisty a nemohla by být ministrem, poslancem nebo senátorem. Po porušení daného zákona by se daná osoba dopustila zneužití pravomoci veřejného činitele.

⁶¹ IDNES, Lobbing nebo korupce? Rozdíl je podstatný! 2007 [online]. <http://finance.idnes.cz/lobbing-nebo-korupce-rozdil-je-podstatny-fpo->

Lobbisté vykonávají svou činnost nejčastěji u členů vlády, poslanců a senátorů. Lobbují za podání a schválení určitého návrhu. Vyskytují se však i opačné případy, kdy v roli lobbisty je ministr, poslanec nebo senátor, který lobbuje za jinou osobu ať fyzickou nebo právnickou, aby získala např. veřejnou zakázku. Na jednoho ministra bylo dokonce v minulosti podáno trestní oznámení kvůli zneužití pravomoci veřejného činitele. Ministr v médiích sám přiznal, že lobboval za konkrétního podnikatele.

U nás jsou také známy případy, kdy politici i vládní činitelé odešli ze státních služeb pracovat do lobbistických firem a naopak. Prvním příkladem je PhDr. Alexandr Vondra, zakladatel pražské kanceláře washingtonské lobbistické firmy Dutko Worldwide, který opustil lobbistickou firmu, poté co byl v roce 2006 jmenován místopředsedou vlády. Dalším byl JUDr. Pavel Telička, bývalý český diplomat, který naposledy zastával funkci eurokomisaře v Bruselu. Ten po svém odchodu z politiky v roce 2004 založil konzultační a lobbistickou firmu.

Je reálné, že v budoucnu dojde k vytvoření povinného registru lobbistů ve všech státech Evropské unie. A to v zájmu nekontrolovatelného a neřízené lobbingu, kdy bez kontroly lobbingu lze jen velmi těžko určit, kde končí lobbování a kde začíná korupce. V tomto případě bude muset vláda České republiky předložit návrh zákona regulující lobbing obsahující transparentnější registraci lobbistů. Vláda tak bude muset učinit již bez ohledu na problémy s přípravou příslušného právního předpisu a jeho vymahatelností. V případě, že by vláda takový návrh nepřipravila, mohlo by dojít k tomu, že norma bude výsledkem poslanecké iniciativy.⁶²

Je nezbytné, aby vláda dospěla k jednotnému názoru a vyvarovala se nadále nežádoucímu stavu, kdy ministři, poslanci a senátoři stále předkládají argumenty proti zmiňované právní úpravě.

⁶² PRÁVNÍ RÁDCE, Ignorujeme, nebo podceňujeme korupci. 2009 [online]. www.pravniradce.ihned.cz

3 Příklady kauz lobbingu a korupce

V následující podkapitole jsou přiblíženy konkrétní lobbistické a korupční kauzy. Kauzy, které jsou známy z médií nejen kvůli předmětům nebo cílům daných procesů, ale také kvůli osobám a prostředkům objevujících se v hlavních rolích. Na příkladech kauz jsou zjevné hlavní rozdíly obou zmiňovaných problematik. Jedná se o rozdíly v jednání, využití metod a především transparentnosti celých jednání.

3.1 Vybrané korupční kauzy

V posledních letech je v České republice mnoho mediálně známých korupčních kauz. Asi zatím nejvíce prošetřovanou korupční kauzou u nás je nákup Gripenů. Kampaň týkající se nákupu nových nadzvukových stíhaček pro armádu České republiky začala již v roce 1999. Do výběrového řízení se tehdy přihlásilo pět firem: konsorcium McDonnell-Douglas/Boeing, Lockheed Martin, Dassault Aviation, koncern EADS a britsko-švédské konsorcium BAE Systems/SAAB. Později první 4 firmy odstoupily a zůstalo pouze konsorcium BAE systems/SAAB, které podle vlády ČSSD splnilo podmínky výběrového řízení a v roce 2002 vláda schválila nákup 24 stíhaček JAS-39 Gripen za 60 miliard korun. Nákup stíhaček byl však senátem zamítnut, všichni členové ODS hlasovali proti, přesto vláda ČSSD v roce 2003 rozhodla o pronájmu stíhaček, jednalo se o 14 kusů na desetiletý pronájem za 20 miliard korun. Pro celou kauzu byl zlomový rok 2007, kdy švédská televize získala snímky Jana Kavana (tehdejší ministr zahraničí) s lobbistou Petrosem Michopulosem. Získali tím utvrzení korupce napříč politickými institucemi. Konsorcium BAE Systems/SAAB přiznalo rozdané miliardové provize v celé kauze.

Tato kauza byla v České republice vyšetřována dvakrát protikorupční policií, ale ani v jednom případě nedošlo k obvinění a obě vyšetřování skončila odložením. V současné době kauzu kontrolují státní zástupci z Nejvyššího státního zastupitelství.⁶³

Další z velmi sledovaných korupčních kauz se stala kauza nazývaná „pět na stole v českých“. Jedná se o případ, kde hlavní roli sehrál někdejší šéf kabinetu českých premiérů Zdeněk Doležal, který měl požadovat pět milionů korun od polského lobbisty Jacka Spyrova. Doležal měl za úplatek zajistit v privatizaci společnosti Unipetrolu zlepšení postavení firmy Seta investments, za kterou Jack Spyrov lobbboval. Rozhovory Doležala a Spyry bylo natočeny skrytou kamerou televize NOVA a následně odvysílány.

Podle tehdejšího premiéra Jiřího Paroubka byl hlavním viníkem Tomáš Pitr, poradce potravinářské firmy Setazu, která je úzce spojena s firmou Seta investments. Pitr měl podle premiéra dávat instrukce svému příteli Jacku Spyrovi a zinscenoval úplatkářskou schůzku se Zdeňkem Doležalem. To je názor, podle kterého Pitr bojuje proti podnikatelským zájmům Andreje Babiše firmy Agrofert, což je firma, která se také ucházela o místo v privatizaci Unipetrolu. Načeš, byl do kauzy také zapleten Stanislav Gross, který byl spojován s Andrejem Babišem.

Celá kauza byla vyšetřována od roku 2005. Policie Doležela obvinila a státní zástupkyně Jaromíra Biolková jej pak poslala před soud. Ovšem již ne za požadování úplatku, ale za podvod. Podle ní totiž Doležal již nemohl nic ovlivnit, protože privatizaci Unipetrolu nešlo vrátit. Vláda již půl roku předtím rozhodla, že jej získá polský PKN Orlen. Pokusil se tak podle obžaloby Pitrovu firmu podvést, když jí sliboval něco, co nemůže splnit. Soudce Kydalka dvakrát tzv. smetl pod stůl žalobu pro podvod. Podle soudce byla nahrávka televize NOVA nedostatečným důkazem a lobbista Spyra byl označen

⁶³ ČSSD PROTI VÁM [online]. <http://www.cssdprotivam.cz/vzpominame-GRIPENY-korupcni-vizitka-cSSD--20.html>

za nedůvěryhodného svědka. Na podzim roku 2010 byla Doležalovi soudkyní Slepíčkovou, která dané důkazy uznala, udělena dvouletá podmínka za úplatkářství.⁶⁴

3.2 Vybrané lobbistické kauzy

Lobbistických kauz není medializováno takové množství jako kauz korupčních. Jednou ze známých lobbistických kauz je prosazení registrovaného partnerství v České republice. Zákon č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství byl schválen po mnoha neúspěšných pokusech. Registrované partnerství bylo prosazováno již od roku 1992 Sdružením organizací homosexuálních občanů (SOHO) ČR. V kauze bojovalo pro i proti právní úpravě velké množství odlišně zainteresovaných skupin a lidí. Téma samotného problému prakticky vylučovalo existenci komerčních zájmů v kauze, čímž bylo také vyloučeno nezákonné jednání při prosazování zájmů. Lobbying probíhal na obou stranách kampaně. V kauzách, které se týkají celé společnosti většinou bez ohledu na politickou příslušnost, se objevuje legislativní lobbying ve velkém rozsahu, čímž se kauza stává velmi zajímavou.

První pokusy o zlegalizování registrovaného partnerství zahájila organizace g & l skupin SOHO v roce 1992. Předložené návrhy zákona však vlády ignorovala. Další návrh byl předložen parlamentu v roce 1995, návrh nebyl přijat k projednání. V roce 1997 byl zamítnut další návrh po prvním čtení v parlamentu. Další neúspěch byl zaznamenán v roce 1999. V roce 2001 byl předložen první vládní návrh vládou Miloše Zemana. I tento návrh a návrh následující z roku 2004 se staly opět neúspěšnými. Konečně v roce 2005 byl přijat návrh předložený skupinou poslanců. Návrh byl téměř po roce přijat Parlamentem České republiky i přes zamítnutí Prezidenta republiky.

V kauze nebyli zainteresováni pouze poslanci, senátoři a prezident, ale také různé křesťanské skupiny, hlavy církve a samozřejmě zástupci organizací reprezentující g & l hnutí v ČR. Je také důležité zmínit média, která o kauze informovala ve velkém rozsahu.

⁶⁴ AKTUÁLNĚ.CZ, 2008 [online]. <http://aktualne.centrum.cz/analyzy-a-specialy/clanek.phtml?id=519406>

Metody užívané k lobbování obou skupin byly velice různorodé. Nejčastěji používanou metodou bylo setkávání s poslanci a politiky. V tomto ohledu měla výhodu strana lobbující proti návrhu a to v podobě lepších osobních kontaktů. Stoupenci g & l organizace monitorovali jednání jednotlivých poslanců při hlasováních (pouze tam kde to bylo reálné) a pečlivě sledovali celý vývoj kauzy. Obě zúčastněné strany poskytovaly informace médiím, využívaly metody v podobě petic a malých demonstrací. Organizace g & l získala na svoji stranu veřejně známé osobnosti, které využily své popularity k podpoře dané problematiky. Během kauzy proběhlo několik výzkumů a anket, které vypovídaly i o podpoře ze strany široké veřejnosti.⁶⁵

Další případ kauzy lobbistických aktivit se týká zrušení vízové povinnosti do USA. Kauza se odehrála v roce 2007. V USA byl v té době návrh obsahující klauzuli, která určuje limit odmítnutých žádostí pro udělení víza. Po překročení daného limitu budou země vyřazeny z bezvízového styku. Na pravidla určená klauzulí by doplatilo Lotyšsko, Litva nebo Polsko. Jan Hamáček, tehdejší předseda zahraničního výboru sněmovny, uvedl, že Česká republika nepatří mezi ohrožené státy, ale je solidární a chce zrušit danou klauzuli a tím podpořit ostatní státy.

Česká republika si pronajala jednu z nejdražších lobbistických firem v USA. Firma Dutko Worldwide měla za úkol prosadit zrušení vízové povinnosti pro občany České republiky při cestě do USA a napomoci ke změnám v zákoně, týkajícího se udělování víz. Vedle České republiky si firmu najalo Estonsko, Polsko, Maďarsko a Rumunsko. Kolik platila Česká republika najaté firmě, nebylo nikde zveřejněno. Ve firmě Dutko Worldwide pracoval Alexandr Vondra, do té doby než zasedl do vládního kabinetu.⁶⁶

⁶⁵ Historie prosazování registrovaného partnerství. 2009 [online]. <http://www.gl.cz/rp-informace/rp-historie.phtml>

⁶⁶ LIDOVKY.CZ, 2007 [online]. http://www.lidovky.cz/cesko-plati-drahe-lobbisty-kvuli-ruseni-viz-do-usa-fsy-/ln_domov.asp?c=A070525_075258_ln_domov_fho

V současnosti mají možnost cestovat do Spojených států v rámci bezvízového programu občané 35 zemí světa. Česká republika, Slovensko, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko a Korejská republika se k nim připojily 17. 11. 2008.⁶⁷

Výše uvedené případy se od sebe liší využitím metod k lobbistickým aktivitám. V prvním případě každá ze stran využívá „vlastních sil“ k prosazení svého zajmu. V druhém případě je lobbující stranou stát, který využívá služeb americké lobbistické firmy. Ani tato metoda se neřadí mezi nezákonné. Je však možné setkat se s odporem ze stran některých občanů, kteří považují za zbytečné, aby stát platil příliš mnoho peněz za najímání lobbistické firmy.

Z porovnání korupčních kauz s kauzami lobbistickými je patrné, že se od sebe liší. V korupčních kauzách hrají hlavní roli především peníze, moc a netransparentnost. Kdo má peníze má moc a kdo má moc má peníze. I přes to, že nabízení i přijímání úplatků v České republice je trestné, ve většině případů korupčního jednání nedochází k odhalení právě kvůli neprůhlednosti a spolupráci zúčastněných stran.

Konkrétní lobbistické kauzy uvedené v této diplomové práci jsou založeny na průhlednosti celé kauzy. Jsou jasně definovány zájmy skupin a jimi užitě metody. Ale ne vždy jsou lobbistické kauzy tak názornými příklady jako zde. Jak již bylo několikrát zmíněno, v České republice neexistuje legislativní úprava lobbování zákonodárců. Podle zásad českého právního řádu může občan dělat vše, co není zákonem zakázáno a státní úředníci i poslanci nesmí dělat nic, co jim zákon nenařizuje nebo nepovoluje. Řečeno jinak: každý poslanec, jako jednotlivec, nebo reprezentant strany, nesmí např. vůbec přijít do přímého styku s lobbisty, pro takový jeho vztah totiž v naší zemi chybí zákonná úprava. A jelikož lobbisté nezvyšují pouze informovanost zákonodárců, ale i požitky jejich, či politické strany, může jít o korupci. Mezi občany existuje názor, že lobbování zákonodárců bez zákonné úpravy je fakticky trestným činem korupce. Tyto názory a averze občanů vůči lobbingu jsou způsobeny častým zveřejňováním kauz s nezákonnými tlaky ze strany

⁶⁷ MVCR, 2010 [online]. <http://www.mvcr.cz/clanek/bezvizovy-program-spojonych-statuu-americkych.aspx>

lobbistů na veřejné činitele. Tyto domněnky však nejsou podloženy žádnými výzkumy nebo vydanou literaturou. Veřejnost si utváří svůj pohled na lobbying, aniž by se zabývala studiem této problematiky. Svůj podíl na tom nesou média, která mají tendenci věci zveličovat a skandalizovat, aby zvýšila sledovanost nebo zájem čtenářů. Proto se o zprávách poskytnutých médií nedá hovořit jako o věrohodném zdroji. Česká média spojují často lobbying s něčím negativním, lobbisté jsou v roli podezřelých aktérů, kteří jednají nezákonně. Popisování takového jednání se však nedá považovat za lobbying. Samotné problematice lobbyingu by přitom stačilo, aby byla prezentovaná reálně a pravdivě a aby se i lobbisté zapojili aktivně do řešení problému pověsti lobbyingu. Vyřešení problému brzdí svou neochotou komunikovat s médií a podávat informace o své práci. Jejich uzavřenost může být chápána jako zatajování informací, které by mohlo znamenat nelegální postupy

.

Závěr

Lobbing i korupce jsou neodmyslitelnou součástí společnosti nejen v České republice. Korupce, jak bylo v diplomové práci několikrát zmíněno, je vnímána jako hrozba pro všechny státy světa. Naopak lobbing, jako definovaný pojem omezený pravidly má tradici jen v několika ekonomicky vyspělých zemích, ale i přesto se jeho praktiky využívají i přes neexistenci právní úpravy. I Česká republika patří mezi země bez regulovaného lobbingu i přes to, že především právní úprava by napomohla očistit pověst lobbistických aktivit a oddělit tak lobbing ze škatulky úplatkářství a korupce. Vytvořením legislativy určující pravidla pro vykonávání lobbistické činnosti by transparentnost lobbingu byla na takové úrovni, že by již nedocházelo k mylnému spojování lobbingu s korupcí.

Akteři provozující lobbing v České republice se kvůli absenci právní úpravy lobbingu, řídí prozatím obecnými pravidly chování, která jim určuje zákoník práce a jiné příslušné normy, jako např. zákon o úřednících územních samosprávných celků, zákon o přestupcích nebo trestní zákon. V minulosti již proběhlo několik neúspěšných pokusů o zavedení právní normy. Jedním z nejvýznamnějších byl Etický kodex zákonodárců z roku 2005, k jehož dodržení se poslanci nezavázali a celý projekt odmítli, ačkoli by kodex zajistil zvýšení průhlednosti rozhodování v poslanecké sněmovně a zároveň lobbistických metod využívaných na politické půdě. V dalších letech se objevilo několik návrhů, žádný však nebyl přijat. Otázkou zůstává, zdali důvodem tak zdlouhavého procesu vytvoření právní úpravy lobbingu je jeho komplikovanost, nebo zda se sami poslanci snaží o to, aby nedošlo k narušení jejich prostředí s netransparentním charakterem a proto předkládají argumenty proti přijetí právní úpravě lobbingu. Pro veřejnost je pak nadále složité odlišit lobbistické jednání od korupčního, odehrávajícího se v politickém prostředí, o kterém nás dennodenně informují média. Tím se samozřejmě zvyšuje nedůvěryhodnost státu, která je podpořena neschopností vytvořit legislativu pro prosazování zájmů, čímž by očistila nejen lobbing, ale také ty, kteří jsou neoprávněně spojováni s kauzami označenými za korupční.

Přiblížit lobbistickou praxi v České republice není snadnou záležitostí, jak již bylo několikrát v celé práci zmíněno. Jediným zdrojem informací jsou zprávy z médií, na jejichž základě si veřejnost tvoří svůj názor. Lobbujiící i lobbovaní o svých jednáních neposkytují zásadně žádné informace, a pokud nějaké informace poskytnou, jsou shodné s těmi, které jsou dostupné z otevřených zdrojů. V případech obhajoby komerčních zájmů, zájmů veřejných korporací nebo profesních služeb nedošlo v dosavadních pokusech k vytvoření úplného obrazu lobbistických kauz. O průhlednosti kauz se dá hovořit v případě lobbování neziskových organizací a sociálních hnutí. Jakýsi obrázek o praktikách aktérů lobbingu se dá vytvořit díky kvantitativnímu výzkumu. V práci byl popsán výzkum Factum Invenia, který přiblížil pohled a vnímání lobbingu politiky, ne však jejich chování v daných situacích. Za aktivity politiků spojené s lobbingem, by se dala považovat iniciativa prosazení etického kodexu viz výše.

Cílem práce bylo přiblížit problematiku lobbingu i korupce, jejich teoretické definice, současnou situaci v České republice a využití v praxi. Na základě všech dostupných informací je možné dojít k závěru, že se jedná o dvě odlišné praktiky prosazení zájmů ať komerčních nebo veřejných. Obě problematiky jsou spojeny velmi tenkou linií, kterou představuje regulace lobbingu, již tolikrát diskutovaná. Hranice mezi lobbingem a korupcí je velmi tenká, z důvodu neexistence pravidel regulace lobbingu by snadno mohlo dojít k jejímu narušení. Proč by nemohla fungovat právní úprava lobbingu, když právní úprava korupce je zavedena? Domnívám se, že právní úprava lobbingu je nezbytná, aby v případě narušení linie bylo možné odkázat se na existující zákon upravující lobbing.

Seznam použité literatury

AKTUÁLNĚ.CZ. *Na úplatky pro Čechy žádal lobbista od gripenů miliardy* [online]. 2009 [vid. 2012-03-20]. Dostupné z:

<http://aktualne.centrum.cz/domaci/kauzy/clanek.phtml?id=639667>

AKTUÁLNĚ.CZ. *Pět na stole v českých – chronologický přehled kauzy* [online]. 2008 [vid. 2012-03-01]. Dostupné z: [http://aktualne.centrum.cz/analyzy-a-](http://aktualne.centrum.cz/analyzy-a-specialy/clanek.phtml?id=519406)

[specialy/clanek.phtml?id=519406](http://aktualne.centrum.cz/analyzy-a-specialy/clanek.phtml?id=519406)

ASOCIACE VEŘEJNĚ PROSPĚŠNÝCH ORGANIZACÍ [online]. 2012 [vid. 2012-02-23]. Dostupné z: <http://www.avpo.cz/>

BAŽANTOVÁ, I. *Lobbing a korupce při tvorbě veřejné politiky*. 1. vyd. Praha: Prospektum, 2007. ISBN 978-80-7175-144-1.

BEZ KORUPCE, *Etický kodex poslance ČR* [online]. 2011 [vid. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.bezkorupce.cz/nase-temata/stret-zajmu/>

CÍSAŘOVÁ, E. *Lobbing: Regulace v České republice* [online]. Praha: CEVRO Liberálně-konzervativní akademie, 2009 [vid. 2011-12-11]. Dostupné z: <http://www.cevro.cz/cs/cevrorevue/aktualni-cislo-on-line/2009/5/213901-lobbing-regulace-ceske-republice.html>

ČSSD PROTI VÁM. *Gripeny – korupční vizitka ČSSD* [online]. Praha [vid. 2012-03-20]. Dostupné z: <http://www.cssdprotivam.cz/vzpominame-GRIPENY-korupcni-vizitka-cSSD-20.html>

DANČÁK, B.; HLOUŠEK, V.; ŠIMÍČEK, V. *Korupce - Projevy a potírání v České republice*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita Mezinárodní politologický ústav, 2006. ISBN 80-210-4062-9.

FRIČ, P. *Korupce na český způsob*. 1. vyd. Praha: G plus G, 1999. ISBN 80-86103-26-9.

GAJDOŠ, M. *Vymezení pojmu lobbing* [online]. Praha: IPEK, 2004 [vid. 2011-11-20]. Dostupné z: <http://www.ipek.cz/projekty/pojemlob/>

GRAZIANO, L. *Lobbying and the public interest*. In CLAYES, P. H.; GOBIN, C.; SMETS, I.; WINAND, P. et al. Bruxelles: PIE-EIP, 1988.

HOŠEK, S. *Lobbying neupravený zákonem je čistá korupce* [online]. Britské listy, 2009 [vid. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://blisty.cz/art/49315.html>

CHMELÍK, J., Z. TOMICA. *Korupce a úplatkářství*. 1. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2011. ISBN 978-80-7201-853-6.

IDNES, *Lobbying nebo korupce? Rozdíl je podstatný!* [online]. Finance, 2007 [vid. 2011-12-18]. Dostupné z: http://finance.idnes.cz/lobbying-nebo-korupce-rozdil-je-podstatny-fpo-/podnikani.aspx?c=A070819_135816_firmy_rady_vra

Ignorujeme, nebo podceňujeme korupci [online]. Praha: Právní rádce, 2009 [vid. 2012-02-28]. Dostupné z: www.pravniradce.ihned.cz

JIRÁSEK, J. *Management budoucnosti*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2008. ISBN 978-80-86946-82-5.

KALNINŠ, V. *Parliamentary Lobbying between Civil Rights and Corruption: An insight into lobbying practices in Latvia and recommendations for the Saeima*. Latvian Institute of International Affairs, Centre for Public Policy PROVIDIUS, 2005. Dostupné z: www.politika.lv/index.php?f=249. ISBN 9984-751-69-4.

KOTLÁNOVÁ, EVA. *Náklady a důsledky korupce*. Ostrava, 2010. 107 s. Disertační práce (Ph.D.). VŠB-TU Ostrava.

KÖPPL, P., *Power lobbying: Das Praxishandbuch der Public Affairs*, Berlin: Linde Verlag, 2003. ISBN 3-7143-0010-4.

LABOUTKOVÁ, Š. *Lobbying – teorie a praxe v EU* [online]. Teorie a praxe lobbování v EU, 2009 [vid. 2012-02-23]. Dostupné z: <http://www.slideshare.net/InnovationTank/teorie-a-praxe-lobbovn-v-eu>

LIDOVKY.CZ. *Česko platí drahé lobbisty za zrušení víz do USA* [online]. 2007 [vid. 2012-03-01]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/cesko-plati-drahe-lobbisty-kvuli-ruseni-viz-do-usa-fsy-/ln_domov.asp?c=A070525_075258_ln_domov_fho

MÜLLER, K., Š. LABOUTKOVÁ, P. VYMĚTAL. *Lobbing v moderních demokraciích*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3165-0.

MVČR. *Bezvízový program Spojených států amerických* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2010 [vid. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/bezvizovy-program-spojenych-statu-americkych.aspx>.

MVČR. *Zpráva o korupci v ČR* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 1997 [vid. 2012-02-11]. Dostupné z: <http://www.comrad.cz/item110a.htm>

OECD. *Transparency and integrity in lobbying* [online]. 2010 [vid. 2011-11-17]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dataoecd/14/57/44641288.pdf>

Organizační směrnice č. 131/2., *Zamezení konfliktu zájmů a korupce*. Mladá Boleslav: ŠKODA AUTO a.s., 2007

PETROVSKÝ, K. *Korupce po česku, aneb, korupce očima průměrného čecha*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2007. ISBN 978-80-86861-94-4.

SCHENDELEN, M. P. C. M. VAN. *Jak lobbovat v Evropské unii, aneb, Michiavelli v Bruselu*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií: Barrister & Principal, 2004. ISBN 80-903333-2.

ŠEBEK, J. J. *Průvodce účinným lobbováním v ČR* [online]. Praha: Donath-Burson-Marsteller Factum Invenio, 2005 [vid. 2012-01-17]. Dostupné z: [http://www.dbm.cz/pruzkumy/91-pruvodce-ucinnym-lobbovanim-v-cr-\(brezen-2005\)](http://www.dbm.cz/pruzkumy/91-pruvodce-ucinnym-lobbovanim-v-cr-(brezen-2005))

ŠTIČKA, M. *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě* [online]. Praha: Transparency International – Česká republika, 2008 [vid. 2012-02-23]. ISBN 978-80-87123-041. Dostupné z: http://www.transparency.cz/pdf/publikace/vzdelavani_skripta2008.pdf

TIC. *Index CPI 2011* [online]. Praha: Transparency International Česká republika, 2011 [vid. 2012-01-14]. Dostupné z: <http://www.transparency.cz/index-cpi-2011/>

TIC. *Otázky a odpovědi* [online]. Praha: Transparency International Česká republika, 2011 [vid. 2012-01-14]. Dostupné z: <http://www.transparency.cz/index-cpi-2011/>

TIC. *Tisková zpráva* [online]. Praha: Transparency International Česká republika, 2011 [vid. 2012-01-14]. Dostupné z: <http://www.transparency.cz/index-cpi-2011/>

VOLEJNÍKOVÁ, J. *Korupce v ekonomické teorii a praxi*. Praha: Profess Consulting, 2007. ISBN 978-80-7259-055-1.

VYMĚTAL, P. *Náklady a důsledky korupce* [online]. Praha: Centrum ekonomických studií VŠEM, 2004 [vid. 2012-02-25]. Dostupné z: http://www.vsem.cz/data/data/ces-soubory/konference-seminare/gf_VymetalOstrava.pdf

Seznam citací

BEZ KORUPCE, *Etický kodex poslance ČR* [online]. 2011 [vid. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.bezkorupce.cz/nase-temata/stret-zajmu/>

FRIČ, P. *Korupce na český způsob*. 1. vyd. Praha: G plus G, 1999. ISBN 80-86103-26-9.

GAJDOŠ, M. *Vymezení pojmu lobbying* [online]. IPEK, 2004 [vid. 2011-11-20]. Dostupné z: <http://www.ipek.cz/projekty/pojemlob/>

GRAZIANO, L. *Lobbying and the public interest*. In CLAYES, P. H.; GOBIN, C.; SMETS, I.; WINAND, P. et al. Bruxelles: PIE-EIP, 1988.

MÜLLER, K.; LABOUTKOVÁ, Š.; VYMĚTAL, P. *Lobbying v moderních demokraciích*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3165-0.

ŠTIČKA, M. *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě* [online]. Praha: Transparency International – Česká republika, 2008 [vid. 2012-02-23]. ISBN 978-80-87123-041. Dostupné z: http://www.transparency.cz/pdf/publikace/vzdelavani_skripta2008.pdf

TIC. *Otázky a odpovědi* [online]. Transparency International Česká republika, 2011 [vid. 2012-01-14]. Dostupné z: <http://www.transparency.cz/index-cpi-2011/>

TIC. *Tisková zpráva* [online]. Transparency International Česká republika, 2011 [vid. 2012-01-14]. Dostupné z: <http://www.transparency.cz/index-cpi-2011/>

Seznam příloh

Příloha A Prohlášení o finančních a jiných účastech	77
Příloha B Příklad otázky z protikorupčního testu.....	78
Příloha C Příklad otázky s odpovědí z protikorupčního testu	79

Příloha A Prohlášení o finančních a jiných účastech⁶⁸

ŠKODA AUTO a.s.
Mladá Boleslav

Organizační směrnice Organisations-Richtlinie

č. : 131/2
Nr. :

Příloha 1:

Prohlášení o finančních a jiných účastech (na podnicích, resp. službách pro podnikatelské subjekty, v rámci kterých by vzhledem k jejich obchodním vztahům s koncernem Volkswagen mohlo dojít k osobnímu konfliktu zájmů)

- Jméno, příjmení** **Osobní číslo** **Datum narození** **Označení funkce** **Oblast činnosti**
- Účasti** (pro každou účast musí být odevzdáno zvláštní prohlášení)
Název společnosti **Adresa** **Právní forma**
- Podrobnosti o účastech, při němž by mohlo dojít k osobnímu konfliktu zájmů**
Jediný majitel ☐ Vlastnictví akcií (společností nekótova- ☐
Společník ☐ ných na burze)
- veřejný ☐ Věřitel ☐
- tichý ☐
- určený nuceným ☐ Ostatní ☐
správcem ☐
Jiná finanční spojení, která nejsou kapitálovou účastí, ale z některé obchodní transakce mi plynou určité ekonomické výhody:
- Povolení účasti dle bodu 2 a 3 bylo
☐ uděleno již dne ☐ Žádám tímto o povolení.
- Vykonávám práce resp. služby pro podnikatelský subjekt, který je v přímém nebo nepřímém obchodním vztahu se společností Škoda Auto popř. s koncernem VW:
Název společnosti **Druh činnosti** **Honorář**
Žádost, abych mohl(a) pro jmenovanou firmu pracovat jako
☐ bylo uděleno již ☐ Žádám tímto o povolení.
- ☐ Nejsem podílníkem a neprovádím řádné práce, resp. služby, jak je popsáno v bodech 2 až 4.

Prohlašuji, že v návaznosti na plnění pracovních úkolů nesmím využívat obchodních spojení společnosti Škoda Auto k vlastnímu nebo cizímu prospěchu. Sem spadá i jakákoliv forma aktivního podplácení. Nepočítá se s tím, že by byly poskytovány zvláštní výjimky, týkající se tohoto zakázaného jednání. Je mi znám obsah a úprava organizační směrnice č. 131/2 - Zamezení konfliktu zájmů a korupce.

Pro případ, že Vy nebo Vaši nejbližší rodinní příslušníci nebo osoby blízké disponují podíly, resp. provádějí obchodní činnost ve smyslu tohoto prohlášení, Vás žádáme, abyste při osobním jednání s příslušným personálním útvaru personalistiky (ZT) objasnili, zda se v daném případě nemůže jednat o střet zájmů.

Prohlašuji tímto, že jsem podal(a) veškeré informace o mých účastenstvích, o případných jiných finančních spojeních a činnostech pro cizí podnikatelské subjekty, které by mohly vést k osobnímu střetu zájmů. Zavazuji se tímto, že budu příslušnému útvaru personalistiky (ZT) hlásit do budoucna bez vyžádání veškeré změny.

.....
Podpis

.....
Datum

Soubor/Date: 131_2_cz_01022007_p1.doc
Ev.č./Ev.-Nr. 1430 EOI/Op/5.96

Strana/Seite: 6/6

⁶⁸ Organizační směrnice č. 131/2, Zamezení konfliktu zájmů a korupce

Příloha B Příklad otázky z protikorupčního testu⁶⁹

Konflikt zájmů a korupce na pracovišti

Jak reagovat na dar?

Jana navštívil dodavatel. Jako dar mu přinesl náramkové hodinky s vyobrazením loga.

Hodinky jsou sice opatřeny logem dodavatele, ale očividně pocházejí od známého výrobce a jejich původní cena činí určitě 5.000 Kč.

Jan má radost, současně však cítí nejistotu ...

Jak by měl Jan reagovat na tento reklamní dar?

Přečtěte si různé odpovědi a označte, co by měl Jan říci dodavateli.

☐ Pane Majere, to mne velmi těší. Mnohokrát děkuji! Je to skvělý reklamní nápad. Pokud by na hodinkách nebylo Vaše logo, nesměl bych je přijmout.

☐ Pane Majere, to mne velmi těší. Je to skvělý reklamní nápad. Bohužel nesmíme tak nákladné dary přijímat, ani když jsou opatřeny Vaším logem. Prosím Vás o pochopení.

☐ Tedy, pane Majere, něco takového mi nemůžete darovat! Vždyť to už hraničí s korupcí! Tím nás oba jen přivedete do potíží!

Vyhodnotit

⁶⁹ Interní materiály ŠKODA AUTO a.s.

Příloha C Příklad otázky s odpovědí z protikorupčního testu⁷⁰

Konflikt zájmů a korupce na pracovišti

Jak reagovat na dar?

Jana navštívil dodavatel. Jako dar mu přinesl náramkové hodinky s vyobrazením loga.

Hodinky jsou sice opatřeny logem dodavatele, ale očividně pocházejí od známého výrobce a jejich původní cena činí určitě 5.000 Kč.

Jan má radost, současně však cítí nejistotu ...

Jak by měl Jan reagovat na tento reklamní dar?

Přečtěte si různé odpovědi a označte, co by měl Jan říci dodavateli.

☐ Pane Majere, to mne velmi těší. Mnohokrát děkuji. Pokud by na hodinkách nebylo Vaše logo, byl bych spokojenější.

☒ Pane Majere, to mne velmi těší. Je to skvělý dar, ale já nemám rád tak nákladné dary přijímat, ani když jsou s logem. Mám pochopení.

☐ Tedy, pane Majere, něco takového mi nemůžete darovat. Vždyť to je známé s logem. To je korupce! Tím nás oba jen přivedete do potíží!

Velmi dobře! Našli jste správné řešení na první pokus.

Dary od jednoho obchodního partnera nesmějí za rok překročit tržní hodnotu ve výši 1.000 Kč. Jestliže není možné dary například ze zdvořilostních důvodů odmítnout, rozhodne pověřenec pro boj s korupcí o místě jejich uložení (porovnej s OS 131/2, čl. 5.1 písm. b)). Po ukončení cvičení obdržíte další vysvětlení, jestliže na jednotlivé alternativy odpovědí kliknete myší.

OK

Vyhodnotit

⁷⁰ Interní materiály ŠKODA AUTO a.s.